

Záhorská

kronika

Redaktor a vydavatel Antonín Fröhlich, Dolní Újezd u Lipníka n. B.

Tiskem knihtiskárny Jar. Strojil v Přerově.

»Záhorská kronika« vychází čtvrtletně v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou. Předplácí se do 1. ledna 1938 10 Kč, od 1. ledna 1938 12 Kč. Placení se děje složnými listky šekového úřadu č. 100.630 Brno.

Užívání novinových poštovních známek povoleno výnosem ředitelství pošt a telegrafů v Brně č. 69.140-VI. ze dne 18. srpna 1925.

Podací poštovní úřad: Dolní Újezd u Lipníka n. B.

Adresa redakce a administrace: »Záhorská kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Obsah 1. čís.: Dr. Josef Spisar: Msgr. Th. Dr. František Příkrýl. — Florian Zapletal: Viktorin ze Zerotína a na Hustopečích nad Bečvou. — Mikuláš Klapal: Moravské chmelařství. — Rud. Kout: Alchymista Petr Lipenský z Tejna. — Jaroslav Kanyza: Ze zápisů lipenských knih smolných. — František Říha: Památce moštěnského starosty, vlastence a numismatika Františka Hanáka. — Ladislav Hudeček: O hojnosti hmyzu v Přerově a jeho nejbližším okolí před 50 lety. — Boh. Indra: Hranice za války švédské. — Jos. Skutil: Gallašovy zprávy o východomoravské zvířené z počátku minulého století. — Dr. I. L. Červinka: Pusté vsi na bývalém panství bystrickém pod Hostýnem. — *D r o b n é z p r á v y*: Povinnosti městečka Bystrice za pana Václava Bitovského. 1613—1638. (Jul. Šobr.) — Plat z Lipníka do Olomouce na poutní dům. (Fl. Zapletal.)

Do nového ročníku!

Již po dvacáté přichází k Vám Záhorská kronika. Přichází jistě jako starý známý. Doufáme, že ji přijmete opět vlídně a s porozuměním.

Pro nový ročník připraveny jsou články zvláště zajímavé z různých končin Pobečví a Záhoří. Záhorská kronika dosud vykonala mnoho pro prohloubení vlastivědného poznání našeho kraje. V letoším ročníku miníme si více všimati také politického okresu přerovského a máme již předem přislíbeno řadu zajímavých a odborných článků z celého Přerovska od vynikajících odborníků a spisovatelů.

I tentokrát prosíme o spolupráci a budeme vděční za vše, co pro Z. k. uděláte. Pohlédneme-li zpět na dosud vydaných 19 ročníků, podíváme se, kolik dobré vlastivědné látky bylo v nich podáno. Je to už opravdu velký kus vlastivědné práce, kterou jsme tím poskytli nejen všem školám našeho kraje, ale i jednotlivcům. Je to kus poctivé práce, ale také naše čistá radost a milá útěcha.

Vytrváme i přes nepřízeň doby, jen vážení přátelé, na nás nezapomínejte! Podpořte dále naše snahy!

»Chmelová kytice« na obálce tohoto čísla je dřevoryt odb. učitele Jaroslava Zdeňka ze Zátce, který laskavě zapůjčilo České museum v Zátci. Chceme jím zdůraznit, že i v našem kraji se pěstuje chmel.

Redakce a vydavatelstvo Záhorské kroniky blahopřeje svému zakladateli MSGR. TH. DR. FRANTIŠKU PŘÍKRÝLOVI, děkanu a faráři v Drahotuších, k jeho osmdesátinám a přeje mu do budoucna mnoho zdraví!

Vydavatelstvo Záhorské kroniky má na skladě tyto vázané ročníky: X., XI., XII., XIII., XIV., XV., XVI., XVII., XVIII. a XIX. po 12 Kč; knížku A. Fröhlich, M. Fröhlichová: *Město Lipník a hrad Helštýn za 7 Kč*; A. Fröhlich, M. Fröhlichová a B. Indra: *Hranice a lázně Teplice n./B.* Průvodce. — Cena Kč 5.50 poštou.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

Vychází čtvrtletně v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou.

Ročník XX.

Září 1937.

Číslo 1.

Dr. Josef Spisar, prof. v Lipníku n. B.:

Msgr. Th. Dr. František Příkrýl.

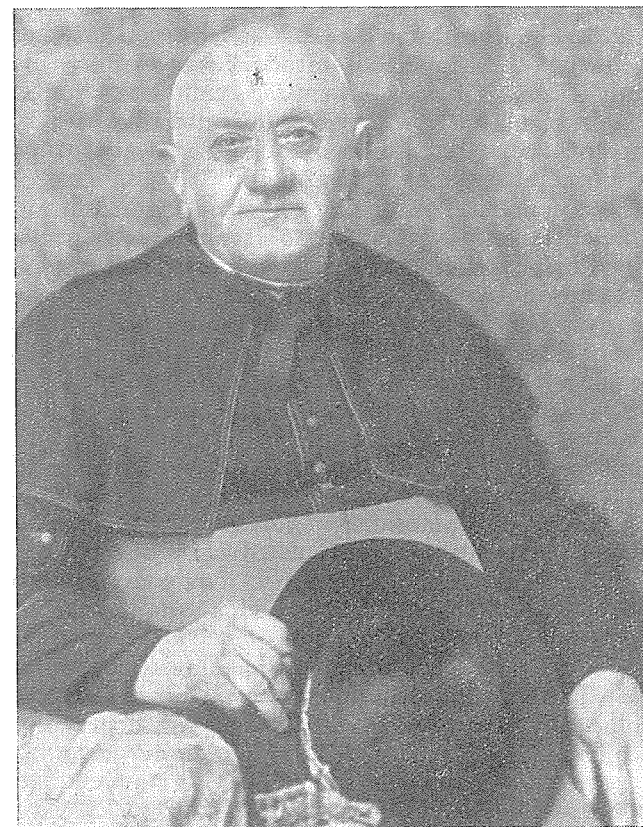

Foto Fanta, Hranice.

Zakladatel Záhorské kroniky a archeologie cyrilometodějské zasluhuje ke svým 80tým narozeninám, aby ho bylo čestně vzpomenu. Ve své velké činnosti vyšel z archeologie. Jeho snahou bylo

poznati »co mluví kamení« o sv. Cyrilu a Metodovi. Při tomto bádání setkal se s bádáním »mohyl« u nás, s tím souvisí studium dávnověkosti po stránce historické, zeměpisné a paleografické. Druhým hlavním oddílem jeho činnosti badatelské bylo, »co si vypráví lid« o dávných dobách, tedy studium lidopisné.

Touto činností stává se již v letech osmdesátých spisovatelem a národním burcovatelem. Zdůrazňoval lásku k našim dějinám, k době cyrilometodějské a k lidovému vypravování. Veškerá jeho činnost vycházela z lásky k Bohu a proto dovedl věnovati s nadšením »zapadlého vlastence« šedesát let svého života úsilovné činnosti, kterou ani 80tý rok života neukončil.

Příkrylovo mládí a studie. Vlčnov u Uher. Brodu musí si to pokládati za čest, že se tam narodil dne 6. září 1857 František Příkryl. Matka Vincencie a otec František byl tam nájemcem na velkostatku uherskobrodském. Byl zároveň měšťanem ve Ždánicích u Kyjova, kde měl i syn domovské právo. Roku 1865 začal choditi do školy u Piaristů v Kyjově, odtamtud přešel do 3. tř. hlavní školy v Uher. Hradišti, ze 4. tř. odešel na nižší gymnasium tamtéž v letech 1870—74 a pak na učitelský ústav v Olomouci 1874—1878. Studoval německy, protože českých škol nebylo. Měl šest sourozenců a chtěl brzy studia ukončit, aby mohl se sám živiti.

Po maturitě učitelské stal se učitelem na trojtřídní obecné škole v Osvětimanech, okres Kyjov, pak po třech letech správcem školy jednotřídní v Uhráčích u Slavkova. Po zkoušce způsobilosti připravoval se pilně na doplňovací maturitu z latiny a řečtiny, kterou složil německy na gymnasiu v Uher. Hradišti. S touto maturitou byl přijat, v době velikého vlasteneckého nadšení cyrilometodějského, do kněžského semináře v Olomouci na podzim r. 1881.

Nutno zdůrazniti, že Příkryl náležel k oněm málo známým vlastencům, kteří s největším nadšením se připravovali v duchu encykliky »Grande munus«, papeže Lva XIII., na světlou památku a jubileum tisíciletého úmrtí sv. Metoděje a v tomto jubilejním roce byl vysvěcen na kněze cyrilometodějského dne 29. června 1885. Dnes nedovedeme si představití ono nadšení, kdy naši pozornost upoutávají především vynálezy techniky. Tehdy pro ideály cyrilometodějské se ještě trpělo, neboť vláda rakouská v nich spatřovala nenáviděné snahy panslavismu.

Příkryl badatel. Jestliže cena člověka stanoví se podle toho, co a jak dělá ve volné chvíli, pak nutno Příkryla vysoce ceniti, neboť ve volné chvíli vždy studoval a psal. Již o prázdninách jako bohoslovec probádal Velehradsko archeologicky za pomoci svého strýce arc. revírníka Arnošta Matzenaura. Při svých bádáních seznámil se s drem Jindřichem Wanklem, c. k. zemským konservátorem a jeho zetěm profesorem Janem Havelkou, kteří jemu dali mnoho svých námětů a ideí, které v té době neodvažovali se sami, jako státní rakouští zaměstnanci, zpracovati pro podezření z panslavismu. Dle jejich mínění nemohl uškoditi panslavismus nadšenému českému katolickému knězi. Po smrti těchto svých nadšených přátel nenašel Příkryl podobných. Hledání stop cyrilometodějských vedlo ho k po-

znání mohyl, které vykopávkami zjistil, obsah nalezený ukládal v museích v Olomouci a v Brně a tak vedle církevní archeologie moravské pěstuje archeologii naši nejstarší; tato činnost vede jej k studiu historickému, geografickému a nakonec k runové paleografii. Bádal dle svého, hledal, co se dalo nalézt, hledal poctivě, nadšeně a vytrvale.

Spisovatelská činnost. Tato činnost je obrazem jeho duše, cest a poctivé práce. Z jeho únavných a rozsáhlých studií vzešly spisy i kratší pojednání v časopisech a novinách. Spisy: Sv. Kliment u Osvětiman, v Brně, 1890, I. vydání. — Sv. Cyril a Metod ve vzpomínkách památek starožitných na Moravě, I. díl, r. 1905. — Memoria sanctorum Cyrilli et Methodii in antiquis monumentis Moraviae, netištěná dissertace k doktorátu, r. 1905. — Sv. Cyril a Metod v památkách starožitných na Moravě a ve Slezsku, s fotografiemi, II. díl, 1907, cena 30 Kč, nyní 15 Kč. — Zeměpisný zlomek o zemích Slovanů v IX. stol., v Mnichově, ve státní knihovně, 30 Kč, nyní 15 Kč. — Denkmale der heiligen Konstantin (Cyrill) und Method in Europa. Mit Tafeln, Karten und Photographien, Wien 1920, 60 Kč, nyní 30 Kč. — Velehradsko v pra- a předvěku, s mapou, r. 1928, 5 Kč. — Sv. Kliment u Osvětiman, Brno 1930, II. vydání, nákladem Matice svatoklimentské. — Památky sv. Cyrila a Metoda, Praha-Břevnov, 1933. — Dr. Příkryl měl veliký zájem o vypravování lidu. Jeho práce v tomto směru uveřejňovány byly v časopise »Záhorská kronika«, který měl směr národopisný. Časopis sám založil r. 1891. Dr. Příkryl vydal celkem šest ročníků, které se nekryly se skutečným rokem. Veškerou práci obstaral si sám. Sedmý ročník vydal P. Frant. Sehnal, farář v Paršovicích u Hranic. Osmý ročník od 1. září 1925 vydal Ant. Fröhlich, řídicí učitel v Dol. Újezdě u Lipníka n. B. a vydává dodnes ve směru vlastivědném i pro blízké okresy. Dr. Příkryl přispíval i později do Z. k. a sice do VIII. roč.: Drahotuše ve starobě. Záhorka. Drahotuch a starožitnosti na Pobečví. Obránsko. Pismo Slovanů před 2000 roky. Runy. Devátý roč.: Záhorská svatba. Hrad u Kostelce a hrad u Přílep. Roč. desátý: Hrad u Chropyně. Jak jsem sbíral pohádky a obyčeje na Záhoří od r. 1888. (V tomto článku vysvětlen vznik Záhorské kroniky.) Zvyky a obyčeje na Záhoří. Roč. jedenáctý: Čarodějnice ze Lhoty. Právo ostatkové. Roč. dvanáctý: Věštky. Roč. třináctý: Starodávný ráz záhorské dědiny. Život na Záhoří za starodávna. Nápís na skále v Pekle u Podhoří. Nynější redakci odevzdal Dr. Příkryl mnoho sebraných pohádek a pověstí, které pro finanční potíže dosud otisknuty nebyly. Ve Vel. Karlovicích u Rožnova sestavil tehdy tamější kaplan Příkryl v letech 1885—7 pěknou pamětní knihu. Mimo to napsal Příkryl řadu článků a pojednání do různých časopisů. Zasláné otisky: Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, Lidové listy v Praze, Právo, týdeník v Přerově, Stráž v Třebíči, Opavský týdeník, Zeitschrift für österreichische Volkskunde ve Vídni, Našinec v Olomouci, Národní listy v Praze a j. Zvláštní pozornosti zasluhují články v Národní republice, Praha II, roč. XII., č. 24.—30. r. 1933, na téma: Zeměpis Slovanů IX. století v Evropě, a v Lidových listech 17. 3. 1927, č. 63,

na téma: Runové nápisy slovanské, (na kritiku »Naše řeč«, Praha, X. č. 6., str. 180 až 183, o písmu Slovanů před 2000 lety). O čemž přednášel ve Vídni ve vědecké společnosti »Leo XIII Gesellschaft« dne 9. června 1926, na téma: Slovanská epigrafika runová, tamtéž přednášel dne 21. května 1927 na téma: Pohádky a obyčeje na Záhoří ve světle srovnávacího národopisu.

Ještě i dnes má úmysl uveřejnění pojednání: Runová abeceda v jednotlivých zemích Evropy. Nápisy runové na západní Moravě. S klubem archeologickým v Brně chystá: Runová epigrafika v ČSR. Příchod Slovanů do Evropy v mladší době kamenné. Zvyky a obyčeje selského lidu v Rusku, u západních a jižních Slovanů.

Bohatá literární činnost Dra Příkryla nezůstala bez ozvěny v tisku. Našinec, ze dne 3. 7. 1921, č. 150. Cyrilometodějské památky v Evropě. Tamtéž: ze dne 25. 5. 1921, č. 119. Nové dílo Dra Fr. Příkryla o slovanských apoštolech. Tamtéž: ze dne 1. 6. 1928, č. 126. Veligrad — St. Město? Wiener Stimmen, 5. 7. 1922. Denkmäler der Slavenapostel in Europa. Deutsche Literaturzeitung 19. 11. 1921, Nr. 46. S. 622. Vyslovuje velké uznání »Sisyphusarbeit«. Píše Univ. Prof. N. Bonwetsch aus Göttingen. Občanské noviny, Brno, ze dne 25. 6. 1922, č. 141. s. 6. Katol. Kazatel, roč. 29., č. 4. Věstník Jednoty duch. br. a ol. čís. 1. 1924, str. 20. Lidové listy, Praha, 22. 8. 1923, str. 6. Den, Brno, 1. 7. 1923, napsal K. Dostál Lutinov, vše doporučuje. Acta curiae archiep. Olomucii, Nr. 20.073, r. 1921, str. 111. Ordinariátní list Č.-Budějovické diecése 1921, č. 20., s. 79. Ordinariátní List v Praze, č. 12., r. 1921, str. 80. N. 15.793. Biskupská konsistoř v Hradci Králové 1921, č. 6. a č. 11. Prešov, r. 1921, str. 54.

Poslední dobou vyšlo: Záhorská kronika, roč. X. 1927, str. 32. K sedmdesátým narozeninám zapadlého vlastence Dra Fr. Příkryla. Záhorská kronika, roč. XV., str. 29. Th. Dr. Fr. Příkryl dožívá se 6. září 1932 pětasedmdesátin. Tamtéž: roč. XV. 1933, str. 97. Předhistorické osídlování a nálezy z Hranicka a Lipenska, píše Jos. Skutil, Brno-museum, věnováno Dru Příkrylovi, s fotografií. — Národní republika, Praha, 14. 7. 1933, str. 7., blahopřeje ke jmenování Msgrm a jmenuje jeho spisy. — Lidové listy, Praha, k 50 let kněžství, ku 29. 6. 1935. — Sborník Velehradský 1937. — Dr. Alois Kolísek, Cyrilometodějství u Čechů a Slováků, Kroměříž, 1935, str. 62., ve článku »Sv. Kliment u Osvětíman« uvedeno: »Dr. Příkryl, obětavý badatel, vydavatel, zasvětil svojí práci pátrání po cyrilometodějských památkách.« O sv. Klimentu u Osvětíman nemáme jiného spisu. Na svou dobu je to vyspělé dílo, neboť Příkryl začal ho pracovat jako 21 letý učitel.

Zelnitius, řídící učitel a správce musea Velehrad, hlavní reprezentant soudobých vykopávek na Velehradě, píše: »Když jsem se v r. 1922 ujal v domově archeologického výzkumu, prohlédl jsem spisy, které o našem kraji pojednávají. Mezi nimi byly i knihy Dra Fr. Příkryla, děkana v Drahotuších u Hranic. Četl jsem je pokud jsem je potřeboval a vybíral, co moje vědomostí doplňovalo. Nehoršil jsem se nad jeho fantasií, ale svědomitě jsem upotřebil všeho. Když jsem měl již nějaké vzácné výkopy v hrsti a nebylo jich málo, pře-

četl jsem spisek: Zur Alterthumskunde Mährens und Oest. Schlesiens von Christian Ritter d'Elvert, k. k. Hofrath a. D. — Brünn, Rud. M. Rohrer 1893, kde na str. 21. stojí: »Příkryl, Pater in Olmütz, hat nach Wankel viele Verdienste um die Durchforschung Mährens.« Tyto řádky schválily mé počínání, proto dopsal jsem Dru Fr. Příkrylovi, popsál mu své nálezy a žádal jej, aby mne příležitostně navštívil . . . Od té doby jsme nerozluční přátelé. Mnoho spolu nemluvíme, za to dobře si rozumíme. Viděl jsem, jak se těšil z každého mého objevu a úspěchu. Nezávidí, nežaluje, omlouvá mnohé, třeba i nevděk. Ale velmi jej zabořilo, když mladí o staré se otírají a zesměšňují. To už není věda. Vyžaduje úctu a právem. Jsem 60letý a s úctou uznávám práci 80letého vznešeného starce, jehož zásluhy za mladých let uznal Dr. Wankel a poslední dobou i Dr. Schránil, který ve svém objemném spise mnohých poznatků Dra Příkryla využil. Co chtějí 30letí? Pracují za jiných okolností nežli stará garda, k níž Dr. Příkryl přináležel. Proto pravím: »Neostouzejme, ale využijme všeho, co nám staří zanechali. Najdeme tam mnoho drahocného. Oceňujme dobrou vůli každého jednotlivce, budme staviteli a ne pouze kritiky, kteří dovedou jen ztrpčovat a bořit, ale nic pozitivního po sobě nezanechají.« To je jasná řeč.

Msgr. Dr. Fr. Příkryl — jako kněz. Ku kněžství vedla Příkryla láska k Bohu, svatým věcem a k našemu drobnému lidu. Kněžství bylo jemu osou života a tužeb, které byly doplňovány láskou k sv. slovanským apoštolům: Cyrilu a Metodovi. Vstoupil do kněž. semináře v Olomouci v době plné nadšení cyrilometodějského, r. 1881. Vysvěcen 1885, v roce 1000leté památky úmrtí sv. Metoděje. Jeho nadšení dosud neubralo na síle. Po vysvěcení byl poslán tento nadšený kněz do Vel. Karlovic a zůstal tam 2 roky. Potom poslán do Soběchleb, kde na jeho nadšení 14 let působila chladivě studená kaplanka. Neměl tedy ani normálně vhodnou místnost ke studiu. Pak se stal farářem v Týně u Lipníka n. B., kde v přízemní faře nebyly místnosti vlídnější po jedenáct let. Z Týna odešel do Drahotuš a je tam dosud 25 let.

Vysvěcen v 28. r. věku, ve Vel. Karlovicích do 30. r. věku, v Soběchlebích do 44., v Týně do 55. r. věku a v Drahotuších do 80. roku.

Jako kněz byl vždy svědomitým a velmi opravdovým vykonavatelem svých povinností, vše konal důkladně. Všude se přičiňoval o opravu kostela a fary. Svou kněžskou čest nikdy neposkvřnil. Jeho laskavost a prozíravost způsobila vždy dobrou shodu s okolím. Sporům se jako člověk i kněz vyhýbal. Neuplatňoval osobních nároků, vždy chtěl být spokojeným. Žil skromně a ponejvíce jako samotář. Vše financoval sám!

V y z n a m e n á n. Za arcibiskupů Fürstenberga, Kohna, Bauera, Skrbenského, se jemu nedostalo žádného uznání. Teprve arcibiskup Dr. Stojan, zvláštní ctitel sv. Cyrila a Metoda, jmenoval Dra Příkryla konsistorním radou v jeho 64. roce věku a to 30. 4. 1921, arcibiskupským radou byl jmenován 30. 12. 1931, t. j. v 74. roce, 29. 12. 1932 byl vyznamenán titulem Monsignor, dne 14. 5. 1933 byl jmenován

místoděkanem a 30. 12. 1933 děkanem lipnickohranickým. Veřejnou pochvalu — publica laus — dostal 30. 12. 1935.

Dr. Příkryl dal národu vše, co bylo v jeho silách a nic nechtěl.

Florian Zapletal:

Viktorin ze Žerotína a na Hustopečích nad Bečvou.

Karel ze Žerotína na Starém Jičíně, Holešově a Hustopečích, soudce zemský a Viktorinův otec, byl dvakrát ženat. Manželství s Marketou Berkovnou z Dubé a z Lipého zůstalo bezdětné. Marketa byla pochována v kostele Starého Jičína. Druhou ženou Karla ze Žerotína byla Johanka Černická z Kacova. Z tohoto manželství vzešli synové Viktorin, Vratislav a Vilém Fridrich a čtyři dcery, z nichž Zofie umřela 14. července r. 1591 a byla pochována v Holešově.

Karla ze Žerotína, soudce zemského, kreslil podle skutečnosti a ryl do dřeva Přerovan Jan Willenberger. Dřevorytovou podobiznu o rozměrech 6×7,6 cm zařadil Paprocký do svého Zrcadla Moravy z r. 1593 (list 94). Tam je také pohled na soudobý Starý Jičín a to na titulním listě knihy čtvrté, jednající o počátku a dávnosti měst na Moravě (v pravém horním rohu). Pohled je rovněž dílem kreslíře a dřevorytce Jana Willenbergera z Přerova, který zobrazil na něm zejména souvěkou podobu hradu a kostela.

Bratrem Karla ze Žerotína byl Jan mladší ze Žerotína, jenž se psal na Hranicích a umřel bez dědiců. Anna Kropáčka z Nevědomí a na Hranicích vzala Jana mladšího ze Žerotína, manžela svého, na spolek na statek svůj Vizovice vkladem, učiněným v Zemských deskách olomouckých r. 1580. Listem, daným a psaným na Hranicích v pondělí po oktávu Tří králů r. 1581, dala Anna Kropáčka z Nevědomí veliké výsady Bratřím v Hranicích na tamní jejich zbor (modli-

tebnu) a dům (faru). V pondělí po sv. Prokopu r. 1584 potvrdil na Hranicích Jan mladší ze Žerotína Bratřím obdarování své ženy Anny Kropáčky a přidal ještě další výsady.

V době svatojanského zemského soudu v Olomouci r. 1596 je zván Karel ze Žerotína už nebožtíkem a Viktorin jeho synem.

Johanka z Kacova a na Kunovicích, vdova po nebožtíku Karlovi ze Žerotína a na Starém Jičíně pozůstala, provdala se potom za Jiřího Kolnitše, který však s ní nemanželsky zacházel, jak se o tom dovídáme v době svatojanského soudu v Olomouci r. 1600.

Její dcera Marie Magdalena, Viktorinova sestra, slavila 21. ledna r. 1597 svatbu s Joachymem Haugvicem z Biskupic na Rokytnici u Přerova, nejvyšším sudím markrabství Moravského, který po velkém požáru v březnu r. 1582, kdy shořel zámek, panský dvůr i celá Rokytnice, vystavěl pro sebe nové renesanční sídlo, dnešní zámek v Rokytnici. Se stavbou započal hned r. 1582. Kámen vozili dědínští robotníci z lomu čtvrt míle od Rokytnice vzdáleného. Pro dřevo jezdili až k Lukovu a Fryštáku za Holešovem. Latinský nápis na mramorové desce s letopočtem 1591 hlásal, že zámek vystavěl Joachym Haugvic. V letech 1598—1602 byl Joachym zemským hejtnanem markrabství Moravského. Jeho podobu nakreslil podle skutečnosti a do dřeva ryl Jan Willenberger z Přerova a dřevoryt o rozměrech 6×7,6 cm zařadil Paprocký r. 1593 do svého Zrcadla Moravy (list 124). Joachym byl tehdy zemským soudcem. Jeho bratr Hanuš Haugvic držel Chropyni, vystavěl tam v letech 1579—1580 renesanční jádro dnešního zámku a zámek nazval Novým Haugvicovem. Byl také zemským hejtnanem a psal se na Novém zámku Haugvicově (Paprocký list 41. 127).

Oba bratři Hanuš a Joachym byli stoupenci katolické strany na Moravě.

Viktorin, Vratislav a Vilém Fridrich, synové Karla ze Žerotína a Johanky z Kacova, doplnili své vzdělání zahraničními cestami.

V srpnu r. 1591 setkáváme se s Viktorinem baronem ze Žerotína v Římě, a to ve společnosti Štěpána mladšího Bruntálského z Vrba a jiných tří příslušníků moravské šlechty.

Z Rosic oznamuje Karel starší ze Žerotína ve svém dopisu ze dne 13. února r. 1598 svému podkonímu Mark Antoniově Lombardovi v Janově, že v Itálii zemřel Vratislav ze Žerotína, bratr Viktorinův.

Vilémovi Bedřichovi ze Žerotína píše dne 11. listopadu r. 1608 z Rosic dopis Karel starší ze Žerotína. Těší ho, že Vilém se vrátil šťastně do Paříže z cesty po Anglii a Skotsku, a že na této cestě přijali ho přívětivě někteří vynikající mužové, neboť jest účelem jeho cesty, aby nabyl vědomostí, znalostí jazyků, pěkných způsobů, aby se seznámil s vynikajícími lidmi, a ne aby prohlížel stavby, obrazy, sochy a pod. Teď však měl by již navrátit se domů, aby spořádal své záležitosti.

R. 1588 podepsal se Viktorin ze Žerotína jako mundšenk rakouského arciknížete Maxmiliána. Jeho heslem bylo tehdy: Virtute duce, comite fortuna.

Viktorin byl účastníkem nešťastné Maxmiliánovy výpravy do Polska.

Dne 12. prosince r. 1586 umřel polský král Štěpán Báthory. K volbě nového krále vytvořily se dvě strany. Jedna zvolila za krále Zikmunda, syna švédského krále Jana, druhá prohlásila za krále rakouského arciknížete Maxmiliána, bratra císaře Rudolfa II.

Cestu Maxmiliána do Polska za polskou korunou líčí zčásti cestovní deník Smila Osovského z Doubravice a na Třebíči, účastníka výpravy spolu s jinými pány Moravy. Deník obsahuje zprávy od 12. září do 16. prosince r. 1587.

Dne 16. září byl arcikníže Maxmilián, volený král polský, s malou družinou vojenskou uvítán na zámku ve Slavkově na Moravě od zemského hejtmána Hynka Brtnického v Valdštejna, od Karla staršího ze Žerotína (Viktorinova otce) a od Smila Osovského z Doubravice. Ještě téhož dne dojeli do Vyškova, kde byl Maxmilián hostem olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského, jenž připravoval už před tím Maxmiliánovi půdu v Polsku při volbě na krále.

V Maxmiliánově družině byl také Fridrich starší ze Žerotína a na Židlochovicích, nejvyšší hofmistr arciknížete Maxmiliána, voleného krále polského, a věhlasný válečník. Smil Osovský a Fridrich ze Žerotína přijeli 17. září z Vyškova do Olomouce uvítat jménem Maxmiliána polské poselství.

Maxmilián přijel 18. září do Prostějova a tam zůstal přes noc. Dne 19. září byl uvítán slavnostně v Olomouci. Dne 24. září bylo mu představeno polské poselstvo, v jehož čele byl biskup kyjevský. Přednesl zprávu o volbě za krále a zval arciknížete ke korunovaci do Polska. Dne 27. září sloužil biskup Stanislav Pavlovský slavnou mši v biskupském kostele sv. Václava, po ní složil arcikníže obvyklou přísahu, byl povolán za krále a přijal první hold polského poselstva. Dne 28. září byl nový král a polští poslové hosty biskupa Pavlovského v jezuitské koleji, kde raděno králi, aby se rychle vypravil do Polska a zlomil veškerý odpor proti sobě.

Dne 29. září vyjel král se svou družinou z Olomouce a přijel do Hranic a ubytoval se tam na zámku Jana mladšího ze Žerotína. Dne 30. září jel z Hranic na Fulnek a zůstal na tamním zámku. Do Opavy dorazil se svými rejthary, jichž do 400 i více bylo, dne 1. října. Králova družina stále rostla. Když přijel z Opavy do Ratiboře 2. října, měl už na 1600 mužů vojska. Dne 5. října dorazil do Bytomě. Tam zůstal do 10. října. Toho dne vytáhl z Bytomě, překročil slezské hranice a vtrhl do městečka Bendzina už na polské půdě. Biskup olomoucký poslal mu tam na pomoc 100 hejduků s dlouhými ručnicemi. Král tam měl už na 5000 mužů. Dne 14. října přiblížil se již ke Krakovu. Docházelo k drobným přestřelkám a potyčkám. Na obou stranách byli ranění, zabiti, zajati a popraveni. Válečných operací se účastnil také Fridrich ze Žerotína, vzpomínaný dne 2. listopadu. Dne 23. listopadu měl Maxmilián už na 10.000 mužů. Toho dne se konečně hnul až ke Krakovu, aby se zmocnil města. V noci na 24. listopad podnikl útok na město, ale byl odražen a poražen. Na bojišti zůstalo z obou stran okolo 1000 mužů a několik znamenitých válečníků. Král

ustoupil až do Měchova dne 2. prosince. Dne 4. prosince odtáhli domů z tábora v Měchově Moravané, aby sbírali nové posily pro Maxmiliána. Dne 5. prosince dorazili do Bytomě, dne 8. pros. ráno přijeli do Ratiboře, na noc dospěli do Benešova, dne 9. pros. byli v Bílovci u pana Bernarta Pražmy, tam zůstali přes noc, 10. pros. jeli z Bílovce na Starý Jičín, 12. pros. dorazili ze Starého Jičína do Kojetína. Dne 16. prosince byl Smil Osovský už na Třebíči.

Výsledek výpravy krále Maxmiliána do Polska byl žalostný. V bitvě u Byčiny byl 24. ledna r. 1588 poražen a zajat. A byl propuštěn na svobodu, když se zřekl nároků na polskou korunu.

Pomocné sbory z Moravy do boje už nezasáhly. Stály sice pohotově u Nového Jičína, ale nestatečný vůdce nevedl je na pomoc Maxmiliánovi, nýbrž zůstal s nimi ve Slezsku, aby prý chránil tuto zemi před vpády Kozáků, jak se o tom dovídáme ve středu v den sv. Fabiána a Šebestiána (20. ledna) r. 1588.

Také Paprocký nazývá r. 1593 Viktorina ze Žerotína kraječem (mundšenkem) arciknížete Maxmiliána, voleného krále polského.

Na zvonech »Svatý Jakub« z r. 1596 a »Svatý Václav« z r. 1597 na věži farního kostela v Holešově uvádí se Viktorin ze Žerotína, arciknížete rakouského Maxmiliána, voleného krále polského, komorník, dědičný pán statku starojického a holešovského. R. 1597 zve se Viktorin pánem na Starém Jičíně, Holešově a Hustopečích. Na obou zvonech je žerotínský lev a začáteční písmena všech tří bratří, Viktorina ze Žerotína, Vratislava ze Žerotína, Viléma Fridricha ze Žerotína.

Na věži starojického farního kostela, ukončené malebnou renesanční atikou, visel zvon »Svatý Michal« s nápisem, který hlásal, že zvon byl odlit r. 1603 za Viktorina ze Žerotína na Starém Jičíně, komorníka rakouského knížete Maxmiliána.

O svatokunhutském soudu, držaném v Brně v březnu r. 1598, byl Viktorin ze Žerotína dosazen do zemského soudu císařským nařízením. Stavové vyslovili s tím souhlas. Byl obeslán, ale přišla odpověď od Viktorina, že pro svou těžkou nemoc nemůže se dostavití do Brna. O soudu brněnském postním r. 1599 byl Viktorin opět vyzván, aby se k soudu najítí dal. Viktorin přišel, byl do soudu vzat a učinil přísahu.

R. 1599 byl Viktorin nejvyšším písařem moravským.

O tříkrálovém soudu v Olomouci r. 1596 byl dne 9. ledna vyhlášen půhon Viktorina ze Žerotína na měšťany uničovské, že mu osob některých z obyvatel před zemského hejtmána k svědomí postaviti nechtějí. Téhož roku pohnal Viktorina Václav Nekeš z Landeku, ale Viktorin se nedostavil k svatojanskému soudu v Olomouci r. 1596, neboť Bůh dopustil na něho takovou nemoc, že téměř v lůžku se nemohl hnouti, nerci-li nahoru dáti se přiněsti. Tenkrát pohnala Viktorina o svědka také Marketa Kokorská. Nepostavil ho pan Viktorin, ani se ohlásiti nedal, poněvadž sám pro nemoc nemohl. O témž soudu olomouckém svatojanském r. 1596 bylo jednáno o sporu mezi Janem Želeckým z Počenic, který se zval Všečovským podle svého sídla Všechovic v Podhostýní, a mezi Jiříkem Martinkovským z Rozseče. Při tom uvádí se Karel starší ze Žerotína, Viktorinův otec, už jako

nebožtík. Viktorin jako jeho dědic byl na sporu přímo zainteresován. Šlo o zápis na obnos 2000 zl. Karlu staršímu ze Žerotína a erbům jeho.

O soudu svatokřížkrálovém v Olomouci r. 1598 se dovídáme, že Viktorin ze Žerotína byl v deputaci, která jménem moravských stavů pozvala Václava Berku, nejvyššího sudího království Českého, aby mezi ně přišel a poradil jim v záležitosti jejich svobod a pořádků.

R. 1599 byl Viktorin ze Žerotína a na Holešově pohnán o svatojanském soudu v Olomouci několika pňhony o nějaké peníze. Nebyl však pro nemoc přítomen, a proto mu byl dán rok nemocný.

Viktorin ze Žerotína byl r. 1600 mezi nemnoha zemskými soudci, kteří se sjeli do Olomouce k svatojanskému zasedání soudu. Joachimem Haugvic z Biskupic a na Rokytnici u Přerova, zemský hejtman markrabství Moravského a Viktorinův švagr, stěžoval si do Jiřího Kolonitše, který sobě pojal paní Johanku z Kacova, ženy jeho Marie Magdaleny matku a vdovu po nebožtíku Karlovi ze Žerotína a na Starém Jičíně pozůstalou. Příčina hejtmanovy stížnosti byla nevážná. odpověď, kterou dal Kolonitš hejtmanu jak v českém tak v německém jazyku na psaní jeho, k žádosti dotčené paní Johanky Kolnītšovi učiněné. Neb když sobě táž paní do svého muže stěžovala, že s ní nemanželsky zachází a se v tom panu hejtmanovi, zeť svému, pronesla, že s ním býti nechce a žádala, aby mu to v známost uvedl, hejtman na velikou důtklivou prosbu její tak učinil a vůli a úmysl její skrze krátké a mírné psaní jemu oznámil, poddaným pak Kunovským (u Uherského Hradiště) poručil, aby k ní jakožto ku paní své dědičné náležitě poslušností zachovávali. Načež pan Kolnītš v obojí řeči velmi švabskou (hrubiánskou) odpověď dal. To psaní když na soudu rozjímáno bylo a ode všech s nemalým podivením nad neuctivostí toho cizozemce k úřadu hejtmanškému váženo bylo, všichni se na tom snesli, aby mu to tak lehce prominuto nebylo. Ale rozdílně navrhovali trest. Jedni ho chtěli odsoudit na rathouz (do vězení), druzí navrhovali stížnost na něho císaři, třetí se přimlouvali, aby byl obeslán k soudu a volán k odpovědnosti hejtmanovi před celým zemským soudem. Většina soudců se přiklonila k třetímu návrhu. Ale Kolnītš se k tomu neměl, aby před zemským hejtmanem se postavil. Proto bylo učiněno psaní Jiříkovi z Hodic, který tehdy v Hradišti se svým lidem ležel, aby na Kunovice dojel a Kolnītše k poslušnosti přinutil. Kolnītš se omlouval, že pro veliké a nenadálé vody nemohl se před soud postaviti. To potvrdil také Jiřík z Hodic a doložil, že k němu do Hradiště na lodi přejetí musel, a že i rejtaři jeho někteří k mustrunku pro veliké vody dostaviti se nemohli. Soud přijal tuto omluvu a nařídil mu, aby se postavil k soudu do Brna.

Na téměř svatojanském soudě v Olomouci r. 1600 byl Viktorin ze Žerotína zvolen za rozhodčího ve sporu mezi Vizovskými a jejich vrchností Emerichem Doczím z Nagy Luczie. Sporných bodů byla řada. Ale došlo k porovnání.

Po smrti svého otce Karla ze Žerotína držel Viktorin statky Starý Jičín, Hustopeče nad Bečvou a Holešov, který však prodal r. 1604.

Ale mimo to držel manské statky olomouckého biskupství, které se vypočítávají r. 1608. Byly to ves Špičky, ves Kunciče východně od Hranic, ves Horní a Dolní Těšice u Kelče, ves Nemetice, ves Zámrsky, půl vsi Kladerub, ves Komárovice s tím, co měl na předměstí Kelečském, a dvůr Kamenec.

Ze statku manského bylo vypraveno od Viktorina ze Žerotína r. 1605 12 osob do vojska, shromážděného na jižní Moravě proti Bočkajovcům z Uher. Podle listu kardinála z Dietrichštejna ze dne 10. srpna nedostali tito lidé už měsíc plat. Proto je kardinál pustil domů.

Viktorin ze Žerotína měl také v Olomouci v České ulici dům. Stál v místech dnešního Národního domu. A listem, daným a psaným na Holešově 9. ledna r. 1601, prodal Viktorin a jeho mladší nedílný bratr Vilém Fridrich, držitelé Starého Jičína, Hustopeč a Holešova, městské radě olomoucké úroky z kapitálu 414 zlatých. Úroky náležely olomouckým kostelům sv. Mořice, Panny Marie a sv. Petra, které jimi vyplácely nemocné lidi a žáky, jdoucí v procesi před Božím Tělem. Tyto úroky měl vybírat Viktorin ze svých lidí dědičných v Holešově a dvakrát do roka klásti na olomouckém rathauze. Trhovou smlouvu zpečetil také Joachim Haugvic z Biskupic na Rokytnici a Kralicích, moravský zemský hejtman a Viktorinův švagr.

Dům v Olomouci Viktorin prodal na sklonku r. 1610. Podle stížného listu olomouckého biskupa kardinála Františka z Dietrichštejna králi Matyášovi ze dne 29. prosince r. 1610, koupil Fridrich z Tiefenbachu, vojenský velitel olomoucké posádky, nedávno minulých těchto dnů dům jeden v městě královském Olomouci v ulici České ležící od Viktorina ze Žerotína, dům ihned bořiti a plac neb místo v něm veliké, v němž by se mnoho lidu shromážditi mohlo, rozšířiti, vůkol a vůkol pavlače zdělati, místo zvláštní pro kazatele a zvláštní pro zpěváky postaviti dal, v čemž jemu velmi rychle nemalý počet olomouckých měšťanů, kteří se evangeličtí jmenují, nápomocni byli, tím úmyslem, aby v tomto domě schůzky své měli, kázání svá, posluhování, křty a oddavky vykonávali. Biskup žádal krále, aby zakázal přísně týmž měšťanům schůzky v dotčeném domě. Listem ze dne 2. ledna r. 1611 nařídil král Matyáš purkmistru a konšelům královského města Olomouce, aby nic nového mezi sebou začínati nedopouštěli a aby o všem podali zprávu do české dvorské kanceláře. Ale tím nebyla celá věc vyřízena. Tehdejší zápas o veřejnou evangelickou bohoslužbu v Olomouci vůbec a v bývalém, na kostel přestavěném panském domě Viktorina ze Žerotína zvlášť náleží k nejpohnutějším kapitolám v olomouckých dějinách. R. 1614 připadl dům královské komoře, která v něm nepřipustila evangelických bohoslužeb.

Na Tovačově v pátek na den sv. Jiří a potom na den sv. Václava r. 1610 vystavil Vejkhart hrabě ze Salmu a Neuburku nad Innem a na Tovačově, císaře rada, dva dlužní listy na 10.000 zlatých pro Viktorina ze Žerotína na Hustopečích a pro Viléma Fridricha ze Žerotína a na Starém Jičíně, císařského radu. Rukojmím druhého dlužního zápisu byl také Karel starší ze Žerotína a na Rosicích, Dřevohosticích a hradě Přerově, tehdy hejtman markrabství Moravského.

Viktorinovou ženou byla Polyxena z Necheru. Z manželství vzešly dvě dcery: Johana Emilie a Anna Marie. Dovídáme se o nich roku 1608.

První z nich narodila se na Holešově r. 1598. Viktorin pozval za kmotra při křtu Karla ze Žerotína, který však oznámil listem, daným a psaným na Rosicích 29. prosince r. 1598, že nemůže k stanovenému dni přijet na Holešov a postavit se dítěti za kmotra při křtu, ačkoli je tím povinen podle krve i křesťanské povinnosti. Těší se však s ním na shledanou při olomouckém soudu. Viktorína nazývá svým strýcem.

V korespondenci Karla staršího ze Žerotína je řada listů, adresovaných Viktorinovi.

Z Rosic žádá Karel 9. března r. 1598 Viktorína ze Žerotína na Starém Jičíně a Holešově o rukojemství za statek po nebožtíku Janovi z Lipé a na Krumlově, který měl být postoupen a odevzdán Karlovi jako poručníku pozůstalého sirotka.

Dne 30. září téhož roku žádá dopisem z Brna Viktorína, aby nepouštěl hydrovati obstavkami jeho poddané Přerovské pro povinný dluh.

Z Rosic prosí Karel 7. prosince Viktorína ze Žerotína, aby propustil Jiříka Pražmu z města Přerova, jeho poddaného, obstaveného od Viktorína v Kroměříži vězením.

Další dopisy jsou z r. 1605. Z Dřevohostic oznamuje Karel Viktorinovi dne 28. března, že již blízko čtyř neděl tam sídlí.

Dne 28. dubna píše z Dřevohostic paní Marii Magdaleně Haugvicovně ze Žerotína a panně Bohunce šlechtičně ze Žerotína, sestřám, že se přičiní podle písemné žádosti jejich, aby došlo ku přátelskému narovnání o nápad na statku krnovském po nebožce dobré paměti matce jejich mezi nimi a Viktorinem ze Žerotína, bratrem jejich. Obě sestry prosily totiž Karla, aby do Olomouce do domu nebožky matky jejich dobré paměti přišel a za přítele při uvedeném jednání se postavil.

Nebožka matka byla Johanka Černčická z Kacova a na Kunovicích. Marie Magdalena, Viktorinova sestra, byla provdána za Joachyma Haugvice z Biskupic a na Rokytnici u Přerova. Pannu Bohunku, Viktorinovu sestru, uvádí už Paprocký r. 1593.

V dopisu z Rosic dne 16. května zmiňuje se Karel o nedostatku zdraví Viktorína a prosí ho, aby sjel na Starý Jičín, vyhledal tam, jestli by tam co od nějakých starých listů, rodu žerotínského se dotýkajících, bylo a aby materiál poslal za ním do Olomouce, kde dá listiny vidímovati (ověřit) a zase vrátí.

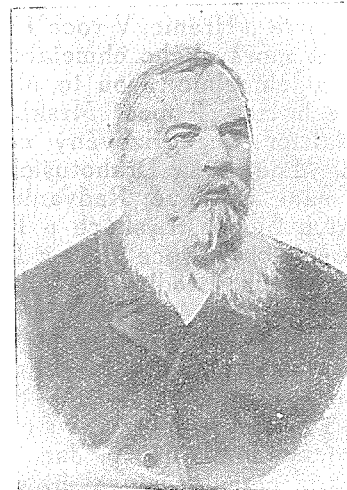
V listě z Uherského Hradiště radí Karel Viktorinovi 25. května r. 1605, aby jak sám se do Olomouce obrátil, tak i manželku svou tam odvezl, kde před štráfy nepřítelů (Bočkajovců z Uher) budou bezpečni. Neradí Viktorinovi, aby zůstával na Hustopečích, poněvadž docházejí zprávy, že nepřítel do Slezska táhnouti se strojí.

(Dokončení.)

Mikuláš Klapal, předseda Zemského chmelařského spolku, Tršice:

Moravské chmelařství.

Na Moravě nebyl chmel nikdy pěstován ve velké míře, přesto však platila a platí Morava za zem chmelařskou. Dříve chmel pěstovaly na Moravě hlavně velkostatky pro spotřebu vlastních pivovarů. Tak pěstován byl značněji ve 13. století v kraji hradištském, v první polovici 18. století v kraji jihlavském, na počátku 19. století v kraji znojenském a kolem roku 1836 v okolí Drnovic, Rousinova a Habrovan na Vyškovsku. Po roce 1848 však chmelařství na Moravě mizí až do roku 1861, kterýžto rok jest prvním rokem novodobého chmelařství moravského, založeného Hynkem Florykem, rolníkem z Tršic.

Hynek Floryk,
první předseda Chmelařského spolku.

František Závodník,
druhý předseda Chmelařského spolku.

Hynek Floryk, zakladatel novodobého chmelařství moravského, narodil se roku 1834 v Tršicích. Již v mládí byl mladý Hynek nejen pouze dobrým a pilným pracovníkem na hospodářství svého otce, nýbrž též pilným čtenářem. Se zvláštní oblibou četl spisy hospodářské, zvláště Kodymem vydávané »Hospodářské noviny«, do kterých již jako mladík přispíval pojednáními o štěpařství, včelařství, chovu drůbeže a pod.

Pilným čtením hospodářských časopisů a knih přišel Floryk na myšlenku, že by se mohl v Tršicích a okolí pěstovati chmel. Snad proto seznámil se s vynikajícím národohospodářem prof. Lamblem, t. č. ředitelem hospodářského učiliště v Líbverdě, kterému se světil se svým úmyslem. Prof. Lambl schválil jeho myšlenku a slíbil, že mu zaopatří vhodné chmelové sazenice. Svůj slib prof. Lambl dodržel a na jaře 1861 sazenice poslal. V roce 1862 první nepatrnou sklizeň

zakoupil místní sládek p. Kubelka, který se o tomto chmelu vyjádřil velmi pochvalně a doporučoval jeho pěstování v Tršicích.

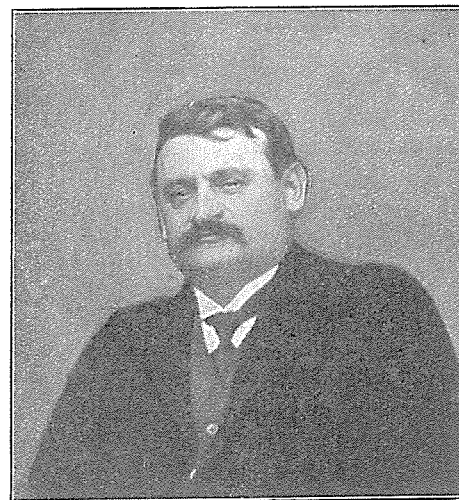
Když tršičtí rolníci viděli dobré výsledky Florykova snažení, zakládali rovněž chmelnice. Z městečka Tršic přeneslo se pak pěstování chmele do obcí přilehlých. První obec, ve které pěstování chmele se nejdříve ujalo, byly Lipňany u Tršic, kde chmelnice založeny již v roce 1864, tedy o 3 léta později než v Tršicích. V roce 1865 založena chmelnice v Čekyni u Přerova. Ve válečném roce 1866 založeny chmelnice v Lazníkách, Lazničkách, Výklekách a Nelešovicích, o rok později též v Kroměříži a malá chmelnička v Přerově. V roce 1870 vysázeny první chmelnice v Zákřově u Tršic, v roce 1872 v Bukovanech, v roce 1873 v Žeravicích, v roce 1874 v Buku a v Lipníku n. B., o 2 léta později v Kokorách a Přáslavicích. V Suchonicích první chmelnice založena roku 1877, o rok později ve Lhotě Záběštní a v Čelechovicích u Kokor, v roce 1879 v Doloplazích u Olomouce, v Seničce, ve Vinarech, Lukové a ve Zbrašově u Hranic. V roce 1880, tedy ve dvacátém roce trvání novodobého moravského chmelařství, přistoupeno v celé řadě obcí k zakládání chmelnic. Jsou to obce: Přestavky, Vacanovice, Hostkovice, Čechovice, Tupec, Mrsklesy, Staměřice, Nahošovice a Odrlice. V dalším roce zřizovány nové chmelnice ve Veselčiku, Velkém Týnci, Majetíně a Drahotuších u Hranic, v roce 1882 v Penčičkách, Krčmani, Cvrčově, Radvanicích u Přerova, Dolanech u Olomouce, Velkém Újezdě, Lýskách u Přerova, Pavlovicích, Toveři a Malých Prosenicích, v roce 1883 v Dol. Újezdě, Slaviči u Hranic, Lověšicích, Sobíškách, Brodsku u Přerova, Velké Bystřici u Olomouce a Bystrovanech. V roce 1884 přistoupeno k založení chmelnic ve Lhotce u Přerova, Velkých Prosenicích, Bílovicích, Dubčanech a Dřevohosticích. Rok na to v Hněvotíně, Daskabátě a Svěsedicích. V roce 1886 na Kocourově a v Hulíně. V roce 1889 založeny chmelnice v Sušicích na 3 měřicích a v Oseku n. B. na 2 měřicích. V roce 1892 založil chmelnici v Cholině p. Jan Starošík, který se tam přizemil z Odrlic, kde chmel pěstoval již jeho otec. Chmelnice na Klášterním Hradisku, v Tovačově, Příkazích, Rokytnici a Újezdci u Přerova, Tučíně, Hrdíbořicích, Dřevnovicích, Vrahovicích, Štětovicích, Žerůvkách, Staré Vsi, Trnávce a Myslichovicích byly založeny mnohem později. V celé řadě obcí chmelnice jsou však dnes již zrušeny.

Po 30 letech trvání moravského chmelařství, tedy v roce 1890, byl chmel pěstován již v 68 obcích na výměře 2040 a půl měřice. Pěstitelů chmele bylo celkem 721.

Největší výměra chmelem osázené plochy byla v roce 1902, kdy byl chmel na Moravě pěstován na 4337 měřicích. Největší sklizeň nebyla však v uvedeném roce, kdy se sklídilo 9984 centů po 50 kg, nýbrž v roce 1907, kdy na výměře 3727 měřic načesáno 12.420 centů po 50 kg. Přes 10.000 centů bylo sklizeno na Moravě ještě jednou, a to v roce 1908, kdy sklizeno 10.878 centů. Nejmenší výměra chmelnic za poslední 54 léta, tedy za doby trvání Chmelařského spolku, byla v poválečném roce 1918. Také sklizeň byla nejmenší a to pouhých 245 centů po 50 kg na celkové ploše 110 měřic. Nejlepší cena

za chmel ve století minulém byla na Moravě docílena v roce 1876, a to 300 zl. za jeden celní cent. Nejnižší cena v minulém století byla v roce 1894, kdy pohybovala se od 20 do 40 zl., v roce 1896 rovněž od 20 až do 45 zl. a konečně v roce 1870, kdy byla 32 zl. Nejlepší cena v nynějším století za Rakouska, tedy od roku 1900 do roku 1918, byla v roce 1911, a ta se pohybovala od 350 do 450 korun. Nejnižší cena dosažena v roce 1916, a to 35 až 48 korun. Po válce světové docílena nejvyšší cena v roce 1921, a to 2000 až 6000 Kč za jeden celní cent. Nejnižší pak v roce 1931, kdy se jeden celní cent chmele prodával za 180 až 260 Kč.

V roce 1883, tedy před 54 lety, založili si moravští chmelaři Chmelařský spolek se sídlem v Tršicích, kterýžto spolek později pozměněn na Zemský chmelařský spolek pro Moravu v Tršicích.

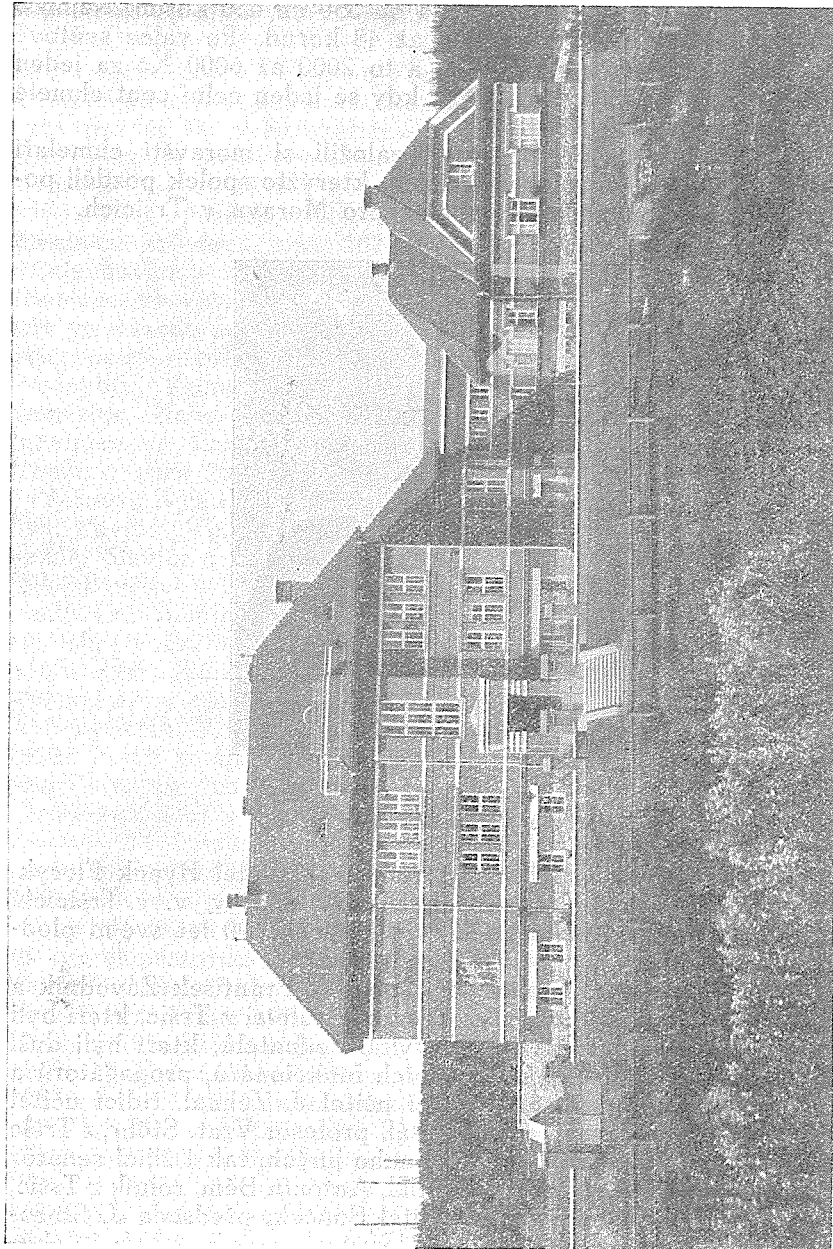
Jaroslav Bém,
třetí předseda Chmelařského spolku.

Prvním předsedou spolku byl jeho zakladatel Hynek Floryk, jednatelem dosud žijící p. František Hradil, lékař v. v. v Tršicích, který se letos dožívá v čilosti duševní i tělesné 90 let svého plodného života.

Druhým předsedou spolku byl zesnulý František Závodník a třetím již rovněž zesnulý Jaroslav Bém, oba rolníci z Tršic, kteří byli důstojnými následovníky Hynka Floryka. Jednatelů, kteří byli duší spolku, byla celá řada, jakož i ostatních funkcionářů, propagátorů a příznivců, ať již to byl zesnulý řídicí učitel J. Zehnal, řídicí učitel Jan Donát, ředitel Adamec, posl. Dostál, profesor Vrat. Stóhr, z Tršic rolník Čeněk Drápal, Karel Bém a mnoho jiných, tak i žijící senátor Jan Rozkošný, president Viktor Stoupal, Antonín Bém, rolník z Tršic, Lad. Egida, ředitel Jan Kostruch, učitel Souček, předseda J. Starošík a jiní. Neúnnavnou prací, pílí a svědomitostí zapsal se velmi dobře

do historie chmelařského spolku a tím i moravského chmelařství dlouholetý jednatel spolku Pavel Štěpánek, t. č. ředitel hospodářské školy v Holešově.

Za 54 léta trvání chmelařského spolku bylo vykonáno přes 1000

Zemská odborná hosp.-chmelařská škola v Tršicích.

schůzí spolkových. Schůze chmelařského spolku neměly za účel pouze informovatí producenty chmele o situaci na trzích chmelem, nýbrž byla to dlouhá nepřehledná řada práce a snažení, která směřovala jak ku prospěchu chmelařské produkce, tak i k pokroku zemědělskému vůbec. Jednou z velkých vymožeností Zemského chmelařského spolku jest vybudování odborné hospodářsko-chmelařské školy v Tršicích, která kromě jiného jest opatřena vzornou pokusnou chmelnicí, ve které zvláštní pozorností se těší pokus s cizozemskými sortami chmelů, jichž je zkoumáno 55.

Chmel na Moravě pěstuje se výhradně červenák, který pivovarskou hodnotou jest rovnocenný chmelům českým, což dokazuje nejen pivovarská praxe, ale i chemické rozbory, učiněné na základě nejnovějších metod. Průkazní sazečky byly ze Žatecka. Chmel se výborně aklimatisoval co do množství poskytovaného ovoce i co do jeho jakosti. Nejlepší moravská piva jsou vyráběna z moravského chmele bez přidávání chmelů jiných. Moravští chmelaři jsou si dobře vědomi, že si musí razití cestu jak ve chmelařském obchodě, tak i v pivovarech ne kvantitou, ale kvalitou svého výrobku. V praxi toto heslo provádějí a provádějí zřízením pokusných chmelnic na pozemcích chmelařského spolku, později též, jak jsem byl již uvedl, na pozemcích hospodářsko-chmelařské školy v Tršicích, kde konají se pokusy jak výběrové, se šlechtěním chmele, cizozemskými chmeli, racionálním hnojením, tak i bojem proti škůdcům a chorobám chmele.

Chmel v tršické oblasti se ve smyslu zákona známkuje a ověřuje. V Tršicích jest za tím účelem zřízena Veřejná známkovna chmele, podobně jako tomu jest v Žatci, Roudnici n. L., Ústěku a Dubé.

Tím podal jsem stručný nástin minulosti a částečně i přítomnosti moravského chmelařství.

Rud. Kout:

Alchymista Petr Lipenský z Tejna.

Alchymisté byli lidé, kteří pracovali na tom, jak by se z obyčejných kovů, na př. z olova nebo rtuti daly vyráběti kovy drahé — stříbro a zvláště zlato. Dnes díváme se na práci alchymistů mnohdy s úsměvem, protože víme, že taková proměna obyčejných kovů v kovy drahé není možná. Ale tento úsměv je neoprávněný, poněvadž to, co my víme, zakládá se právě na zkušenostech alchymistů, kteří se snažili o proměnu obyčejných kovů v kovy drahé po více než tisíc let, ale při tom nikdy jí nedosáhli. Víra, že je možno sprostě, lacině kovy zušlechtili v kovy drahé, pochází z orientálních krajů, které byly kolébkou naší vzdělanosti, a to hlavně ze starého Egypta. Shodovala se s naukou slavného řeckého filosofa Aristotela, podle které se dají všechny látky na světě navzájem přeměňovati. Proto v možnost přeměňovati kovy obecné v kovy drahé věřili ve středověku i nejslavnější učenci. Ovšem, při praktických pokusích ukazovaly se veliké potíže.

Za nejstarších dob mysleli si alchymisté, že na přeměnu obyčejného kovu ve zlato stačí, když se obyčejnému kovu udělí nějak žlutá

barva. Tak, když slili měď se zinkem a dostali zlatožlutou slitinu, které dnes říkáme mosaz, mysleli mnohdy, že už se jim proměna kovu podařila. Časem však poznali, že pouhá žlutá barva zlata ještě nedělá, že zlato má silnější lesk, větší váhu, že na vzduchu podržuje stále svou barvu i lesk a že se nedá ohněm spáliti. I zkoušeli dále a hledali způsoby, jak by se i tyto ostatní vlastnosti daly udělit obyčejnému kovu, aby z něho bylo pravé zlato. Tak z alchymie stala se věda, která se z Egypta přes Arabů rozšířila ve středověku do Evropy a zde zachvátila mysl lidské jako horečka. Lákavý její cíl — výroba zlata, sváděl mnohé k tomu, že se věnovali alchymii po celý svůj život. Nic jim nevadilo, že se svými bezvýslednými pokusy připravují na mizinu, žili v horečné naději, že se jim »veliké dílo« t. j. výroba zlata přece jenom nakonec podaří a že pak budou rázem opět bohatí.

Alchymisté měli za to, že na přípravu zlata je potřeba nejprve vyrobiti si zvláštní látku (materii), které říkali kámen mudrců, latinsky lapis philosophorum. Přidá-li se tohoto kamene k roztavenému obyčejnému kovu, smíchanému ještě s určitými jinými látkami, promění se kov ve zlato. Ale kde vzítí kámen mudrců? Alchymisté se domnívali, že je ukryt v některé látce na světě a že se z ní dá ohněm vyloučiti. Proto brali do práce postupně všechny jim přístupné látky nerostné, rostlinné i živočišné a pálili je, vařili, tavili, destilovali, sublimovali, zkrátka konali s nimi nesčetné pokusy. Při tom vzývali ku pomoci Boha, používali různých zařikávání a řídili své práce podle toho, jak stály na obloze hvězdy. Takový alchymistický pokus, ke kterému bylo třeba opatřití některé látky z daleka a čekatí, až budou hvězdy v příznivém seskupení, trval často mnoho měsíců.

Na počátku nového věku, to jest v XVI. století, rozšířila se alchymie v Evropě tak, že se jí zaměstnávali lidé ze všech stavů: kněží, mnichové, lékaři, šlechtici, panovníci i měšťané. Ale chytilo se jí také mnoho dobrodruhů a podvodníků, kteří vydávajíc se za tak zvané adepty, to jest lidi do výroby mudrcského kamene již zasvěcené, mámili peníze a statky na důvěřivých vladařích a velmožích, kteří si mysleli, že si alchymickým zlatem mohou naplniti své vyprázdněné pokladny.

Jedním z nejhlavnějších středisk alchymie v XVI. století byly Čechy a zvláště Praha. V Praze císař Rudolf II. měl u svého dvora různé alchymisty, kteří pro něho pracovali na výrobě kamene mudrců a na které upomíná do dneška tak zvaná Zlatá ulička na Hradčanech. S alchymii však obírali se tu také mnozí význační šlechtici jako na př. Jan Zbyněk z Haznburka a pak zvláště Vilém z Rožmberka, pro kterého pracovali domácí i cizí alchymisté na zámcích v Třeboní, na Krumlově, v Roudnici a jinde. Tehdejší alchymistický ruch v Praze a vůbec v Čechách líčí pěkně Josef Svátek v knize Obrazy z kulturních dějin českých. V této knize Svátek mezi jiným uvádí, že r. 1584 mezi alchymisty u Viléma z Rožmberka byl též jakýsi Petr Lipenský z Teyna.

Toto jméno je jistě nápadné každému příslušníku našeho kraje. Lipenský a z Teyna (t. j. Týna), to vnucuje hned domněnku, že onen

alchymista byl náš krajan. Domněnka ta je tím oprávněnější, že v oné době, koncem XVI. století, patřilo panství helštýnské pánům z Rožmberka.

Umínil jsem si, že si o Petru Lipenském z Týna opatřím bližší zprávy. Zakročením redaktora Záhorské kroniky A. Fröhlicha a prostřednictvím zemského archivu v Brně dostal jsem ze schwarzenberského archivu v Třeboní opis listiny z r. 1584, která se týká jmenovaného alchymisty. Je to bohužel jen jediný dopis, který uvedeného roku poslal Petr Lipenský, pracující v laboratoři na Krumlově, panu Vilému z Rožmberka, chystajícímu se na cestu do Prahy. Alchymista v něm oznamuje, že od svého otce, který pracuje na Moravě též na alchymistickém díle s jakýmsi panem Martinem Rezlem, dostal zprávu, že se jim výroba kamene mudrcského dobře daří a jsou již s ní skoro u konce. Připomíná, že měl vždy úmysl, kdyby mu Pán Bůh in lapidis operatione (= ve výrobě kamene) pomoci ráčil, obrátiti se k panu Vilému jako k svému tutorovi (= ochránci) a patronovi, aby byl chráněn před úklady, jež se dějí těm, kteří již tajemství kamene mudrců bezpečně znají, a zároveň chce i svého pána učiniti účastna onoho daru Božího, t. j. svěřiti mu tajemství velikého díla. Prosí pak o dovolení a nějakou pomoc (mezi tím také nějakého kleprlíka = koníka), aby se mohl vypraviti na Moravu ke svému otci a shlédnouti tu způsob, jakým jeho otec pracuje. Uvádí, že neničky (= nyní) může dobře odjetí, protože jeho pachole bude mu oheň na jeho díle v laboratoři náležitě opatrovatí a pro druhé dílo, kterého ještě nezačal, může mu pachole spraviti species (=připraviti jednotlivé látky) a vykouřiti z nich flegma (= vyhnati z nich destilací vlhkost). Ukáže-li se způsob výroby na Moravě dobrým, chce jeti sdělit to panu Vilémovi přímo do Prahy a zaříditi svou práci na Krumlově již podle zkušeností svého otce na Moravě. (Dokončení.)

Jaroslav Kanyza:

Ze zápisů lipenských knih smolných.

Dr. Ant. Glos ve své knize Ze starých i nových zápisů soudních a jiné črty kriminalistické I. díl, hned na začátku má krátké pojednání s citacemi ze smolných knih města Lipníka. Zrovna v této době přichází Dr. Fr. Oberpfalzer s dvěma knihami studií knih smolných, jinak černých, zápisů to vyznání na mučidlech. U Borového vydal řadu textů V y z n á n í n a m u k á c h a nákladem České akademie J a z y k k n í h s m o l n ý c h. Jestliže tyto staré památky ze XVI. a XVII. století byly dříve pramenem dějepisným povídkářům a kulturním historikům, jestliže z nich čerpal motivy i celé pasáže Svátek i Winter, dnes nám slouží jako materiál pro studium jazykovědné. A zrovna docent Oberpfalzer upozornil na důležitost jazykové stránky těchto zápisů. Jich studiem také pochopíme kořenou zvláštnost i dobovou patinu Winterových povídek, jako na př. K o l o m a z k r m í č k a z l á, B í t ý n e b í t é h o n e s e, K r á t k ý j e h o s v ě t a j.

Dnes přepisují pro Záhorskou kroniku malý příspěvek, který i ve své stručnosti ukáže jazyk století XVII., ne jak se jím píše a jak se tiskne v oficiálních impressích, ale spíše, jak se bez jakéhokoli psaní podle gramatik a pravidel vyjadřuje krevní písař. Zatím zde upozorňuji na docela odlišné užívání toho, čemu my dnes říkáme přechodník. Z příštích rozborů vynikne zvláště skladba jazyka smolných knih. Podotýkám také, že hláskoslovné změny jsou celkem nepatrné, stop lipenského nářečí v nich není. Bratrský pravopis jest uplatněn veskrze, reforma pravopisná zasáhla už tehdy rukopisy našeho archivu z konce XVI. a začátku XVII. století veskrze. Pro snazší čtení jednoho ze zápisů přepisují text jen hláskoslovně; tvaroslovně i skladebně jest zápis nedotčen.

*

Vyznání Jiříka šafáře, jinak strejčka.

Léta 1601 v pondělí před památkou obrácení sv. Pavla na víru křesťanskou, Jiřík šafář jinak strejček z poručení Jehomi-sti Pana Jiřího Bruntálský z Vrbna jsa tenž šafář z Vojevanovic přivežen, do vězení městského v Lipníku jsa dán, k němu útrpným právem přikročeno, na kterémžto trápení toto vyznal. Předně: Že zabil Vávru Zálesákova z Soběsub v Těšínkách mečem z nechtění svého tak, jakž Jíra Hronek na trápení naň vyznal v městečku Zdúnkách. 2. Na Čelochovicích, když dán byl do vězení z poručení Pana Beneše Krčmy, z něho že se vylámal a pryč ušel. 3. Soukna pět loket a ručnicí krátkou Mačkoví holomkoví ukradl. 4. Jsouc v službě v podstatským dvoře u Jehomi-sti Pana za šafáře, z toho dvora pryč ušel pro tu prý příčinu, že Martina Syvýho, rychtáře přísežného, popral a z brány městské se v noci vysekal a vylámal. 5. Ž (!) Annu tkadlenou v poli smilstvo že provedl. Pro kteréžto jeho veliké provinění a přestoupení přikázání Boží 5. 6. 7. ortelován k meči. A jsa již veden na popravu od mnohých lidí přespolních, od Jeho Mi-sti vyprošen. Domnívaje se Jehomi-st Pán, že nepostihnú již, aby živ měl býti, avšak když již k místu popravnímu přišli, postihli. Tu hned oni všichni se museli vrátiti s ním do vězení, až bychom se vyzvěděli, jestliže tomu tak. A když se tak stalo, ač dosti právo nerádo, v tom vězení dosti dlouhý čas zůstáváje hojil se, až rukojmí dostal a zápis na sebe učiniti dal a přísahu vykonal. Kterýžto zápis v rathauze zapsán jest.

*

Vypráví-li zbojnická legenda o Jánošíkovi, že v poslední chvíli mohl dostat milost, vidíme z tohoto zápisu, že ne vždycky legendy a pověsti nemívají nepravdu, neboť i zde život a jeho strůjce dovede vpraviti retardační moment do života zlodějského šafáře. Jaká to malá, ale význačná epizoda pro historického romanopisce! Avšak výhled z tohoto zápisu dnes jest ještě jiný a daleko důležitější. Tehdy za několik svých kousků byl postižený odsouzen k trestu smrti, dnes by to odseděl několika roky, po případě měsíci.*) Byla tehdy spravedlnost přísnější anebo bylo zločinců víc, že se s nimi, pro výstrahu druhým, tak krutě nakládalo?

*) zabítí z nechtění.

František Řiha:

Památce moštěnského starosty, vlastence a numismatika Františka Hanáka.

22. května t. r. bylo tomu právě sto let, co se narodil v hanácké obci Horní Moštěnici u Přerova rodičům Petronile a Františku Hanákovým syn, jemuž dali na křtu po otci jméno František.

To jméno Fr. Hanák opravdu v žití jeho representovalo i kraj Hanou, neboť nebylo v ní občana, aby neznal rázovité hanácké postavy vždy v hanáckých červených koženících a modré vestě oděného moštěnského starostu, vzorného hospodáře a vřelého zastávce práv rolnictva. Mládí prožil v blízkých Žálkovicích, odtud v mladých letech opět se vrátil do Moštěnice, kde se oženil, aby pak již cele zasvětil své rodné obci všechny síly ducha svého i rukou svých. Jako v blízkých Záhlinicích žil svérázný a pokrokový Skopalík, tak i v jeho bystré hlavě rodily se smělé plány — jeho sečtělost a nevšední paměť, spojená s velkým talentem pozorovacím a jeho ustálený úsudek, byly občanům moštěnským pobídkou, aby tohoto mladíka zvolili si za starostu. Ba i celý okres přerovský volíval Fr. Hanáka při všech důležitých sjezdech a poradách rozvíjejícího se tehdy stavu rolnického svým důvěrníkem a svěřovaným mu mnohé čestné funkce jako: předsednictví okresního silničního výboru, členství okresní školní rady, místopředsednictví hospodářského spolku kojetínsko-přerovského. Ve všech svých funkcích byl rádcem a vydatným pomocníkem. Ba ještě víc; byl dobrým duchem každého zasedání, v němž udržoval bodrý hanácký humor, který dnes, bohužel, tak rychle mizí. A co dodávalo tomuto prostému venkovskému rolníku síly a odvahy, že stačil na všechny tyto neplacené čestné funkce a že zachoval si po celý život ideály vpravdě vlastenecké a obrodně buditelské? Byl to příklad velkých zjevů historie, z níž čerpal tento snaživý rolník životní filosofii a ač nestudoval, instinktem svým chápal, že jedině skutky veliké a vznešené v dějinách obstojí před přísným jejich měřítkem a že právě dějiny našeho národa a dějiny vůbec jsou souborem činů, ne úmyslů a planých slov. A proto jako mravenec, který nemluví a přece svojí pílí je nejlepším karatelem, snažil se býti Hanák příkladem všemu, co konal a co mělo býti pobídkou k čemusi velikému a krásnému.

Proto si vysvětlíme jeho vroucí vztah ke všemu, co bylo krásné a co člověka vzdělávalo, zvláště byl přítelem školy a školní mládeže. Zvláště přerovské gymnasium, které bylo za jeho doby postaveno, bylo jeho miláčkem. Čas od času zval profesory i žactvo do Moštěnice, aby se pochlubil, že i on pěstuje vědu a aby počastoval hladové studentstvo hanáckými vdolky, které připravila jeho dobrá manželka a aby zazpíval si s nimi národní písně a zvláště ty »naše hanácké!« Ve svém žívlu byl, když pak přinesl celou hromadu pytlíčků a před ušaslé zraky studentů vysypal spoustu peněz a starých mincí, medailí a o každém vedl přednášku jako opravdový numismatik, který v museu studuje po celý život dějiny a výrobu peněz. Dle líčení

jednoho z tehdejších studentů — dnes ředitele škol na odpočinku, pana Hudečka, omluvil se posluchačům, že není řečníkem, aby prý nečekali učené přednášky, jak jsou zvyklí v gymnasiu od pánů profesorů a vybíral z hromady mincí po minci, každou zařadil do historické doby, chronologicky začínaje od mincí starých národů, mincí Řeků, pak přešel k perským »dareikám« a k bronzovým assům s dvojtvárnou podobou boha Jána, úctyhodné velikosti a váhy, které za římskými boháči museli otroci ponášeti na tržišti.

Potom vysypal pytlíček, v němž byly mince našich panovníků z rodu Přemyslova a úředních knížat moravských, po něm zase mince za krále »laskavce« — Jiříka z Poděbrad a za Jagailovců. Pak zase mince za Habsburků, zvláště měl mnoho těch obrovských medailí, které byly raženy jako pamětní při korunovaci králů.

Na konec vyklopil i papírové peníze, asignáty z dob francouzské revoluce a naše šajny, čímž svoji přednášku končil.

Škoda, přeškoda, že tyto bohaté sbírky peněz se nezachovaly pro museum, že nenašel se nikdo z domácích, kdo by je odkoupil, když po náhlé smrti Hanákově 8. února 1894 (při operaci ve Vídni) byly jeho zetěm prodány cizinci do Vídně za 4000 zlatých, ač sám nebožtík cenil je na 9000 zl.

Ladislav Hudeček, Přerov:

O hojnosti hmyzu v Přerově a jeho nejbližším okolí před 50 lety.

Přerov s nejbližším okolím se v půlstoletí úžasně změnil. Michalov byl tenkrát obklopen tůněmi a bařinami a také Žebračka byla jimi hustě prostoupena. Dnes nám to naznačují jen místy nepatrné zbytky bahenních rostlin. Oba lesy byly vedeny zcela neodborně. Klopýtali jsme tam o spousty rozpadávajících se pařezů a povrchních kořenů. V poli, na březích Bečvy a na stráních, k vodní kapli vedoucích, rostly spousty křovin. V okolí Přerova u vodní kaple a hlavně u »Louček«, dnešního Náměstí svobody, byly celé řady vrb »hlavatic«, ve kterých hnízdili dudkové a krutihlavové. U trati, v bezprostřední blízkosti nádraží, rozkládaly se dosti hluboké »škarpy«, v nichž rostlo rákosí, orobinec a pod. Skoro všechny domky na obvodu města byly z »kotů« a neomítnuté, s krytem šindelovým nebo dochovým. Mnohé stodoly hospodářů širavských byly dřevěné a dochem pokryté, z nichž poslední padla teprve před 2 roky.

Uvážíme-li, že tenkrát nebylo užité entomologie a proti hmyzu se nepostupovalo plánovitě, ba nebylo ani obyčejných sběratelů hmyzu, že Bečva připlavovala každoročně mnoho zajímavého hmyzu z hor, že elektrického světla tenkrát nebylo, že v samém městě, které bylo jinde považováno jako velká dědina, bylo mnoho dochových a šindelových chalup, haťových parkánů, sýpek a skladů píce, že nebylo dláždění kromě obou náměstí, nebylo kanalisace, nebylo pravidelného čištění v ulicích a stávalo se, že lidé mívali vyvezenou mrvu několik dnů před domem, uznáme, že Přerov se svou středověkou úpravou a pořádkem byl eldoradem hmyzu.

Za vlahých květnových a červnových soumraků poletovali po ulicích při zemi různí Dityseus, Hydrous, Geotrupes, různí Necrophorus a stávalo se někdy, že nechal se i statný Oryctes vidět.

Jako kluk neměl jsem ovšem smyslu pro drobnou hmyzí faunu, ale můžeme tušit, co toho tam žilo, když za vlhkých dusných dnů nebo za deště hustě obsadila drobná hmyzí havěť přízemní stěny domů na Komenského třídě. Viděl jsem tam množství Amara, Notiophilus, Dyschirius, Poocilus, Lebia, Philonthus Stilicus, Pacderus, Stenus, Aphodius, Meligethes, Attagenus, Dermestes, Ptinus a množství dřepčičků jako Phyllotreta a Longitarsus a konečně nosatců nejvíce z rodu Sitona. Nebývalo zvláštností viděti v nejjivější ulici pod střechou u okapu Catocala fraxiní, nupta nebo elocata. Dobře si pamatuji, že jsem tak vídal podobně sedící některé přástevníky a dosti vzácnou Eudromis versicolora, o drobných mûrách ani nemluvě.

Přerovské vrbí a Michalov jsou kapitoly pro sebe. V tůních kolem Michalova žily spousty pijavic, vodních brouků, vážek, motýlic a pod., které, posedající po rákosí, orobinci a j. vodních rostlinách, byly pro nás kluky silným lákadlem.

Žab tam žilo takové množství, že koncerty jejich byly někdy opravdu ohlušující. V Michalově jsme vyhrabávali z trouchnivých pařezů různé Silphidy, Elateridy, velké druhy z rodu Staphylinus, Ocypus, Creophilus a j. Obzvláště za vlahých letních soumraků bylo tam živo a často od nohou procházejících se odrazil se letící potápník nebo vodomil a passantům na klobouk usedl statný roháč, ba známé případy, že přilákán byl vůní piva a zapadl mezi sklenice před hosty větře široce roztaženými tykadly. Samozřejmě také komárů bylo dost a byli ještě větší trýzní obecenstva než dnes.

Nás kluky zajímali velice větší druhy brouků jako tesaříci. V Michalově jsme nalézali hojně Rhagium, Clytus, Saperda a Prionus. Po chodnicích ve vrbí a u vodní kaple nalézali jsme různé Meloë, pak Dorcadion, Lamia textor a zdaleka jsme cítili Aromia moschata a Lima tremulae i populí. Množství hmyzu donesla voda, jak jsem se dříve zmínil, a to hlavně z čeledě nosatců; na př. čistě horského Liparus glabrirostris, který ve vrbí za kapli zdomácněl a značně se tam dočasně rozmnožil. Vrbí živilo ohromné množství housen lyšajovitých, mûr, drvopleňů, molů a pilatek. Na Loučkách, v podrostu ve vrbí a mokřadních loukách za Dlážkou žilo mnoho přástevníků a některé velmi dobré druhy modrásků; tito posedávali hojně na krvavci. I některé, dnes dosti vzácné druhy denních motýlů, žily tu hned za »humny«. Na př. nádherný Limemtis populí žil více roků na topolech za vodní kapli a mne tam jeho kladoucí samičky udivovaly. Samo sebou se rozumí, že ony staré haťové ploty, dřevěné a dochové stodoly, neomítnuté kotové zdi byly domovem spousty divokých samotářských včel a vos, kterým tenkrát nikdo nerozuměl. To vše bylo a nikdy se nevrátí. Dnes už je tu s entomologií vlastně konec. Někdy tu není vidět ani těch nejobyčejnějších druhů hmyzu. Je to přirozeno. Změněné hospodářství polní, lesní a obecní vzalo hmyzu podmínky životní, Bečva přináší po své regulaci velmi málo nebo nic a co zbylo, hyne pomalu vlivem elektrického světla a přílišným favorisová-

ním ptactva. To nerozeznávajíc užitečný hmyz od škodného, ničí pomalu vše šestinohé a osminohé a až toho nebude, buď se odstěhuje, nebo se vrhne na něco jiného, nám užitečného a bude nám škodit, jak to vidíme u špačků. Ale to už je jiná historie.

Bohumír Indra:

Hranice za války švédské.

Válka třicetiletá dotkla se několikrát bezprostředně našeho města. Hned za českého povstání táhly městem voje stavovské (Stubenvoll) i císařské. Posádky, jež zde táhnoucí vojska někdy zanechávala, opouštěly brzy opět město celkem bezvýznamné.¹⁾ Všechna vojska počínala si však stejně. Trpělo hlavně předměstí a městské domy bez hospodáře. Snad nejhůř vedli si Poláci r. 1624, kteří spálili předměstí, domy bořili a plundrovali, dřívím ze střech topili, měšťany sužovali a předčili tak své předchůdce Španěly, Neapolitány i Uhry z r. 1623.

Když na podzim r. 1626 za nové války dánské Dánové s Mansfeldem a emigranty pronikli až na Moravu, byly i Hranice dobyty. Město samo otevřelo brány emigrantům a »vojsku z Denemary«, jež přinášelo naději v konec panství císařova. Na jaře příštího roku se však štěstí obrátilo, Hranice po tuhém odporu dobyty císařskými a za vzpouru krutě potrestány. Z válečných útrap těchto dvou let se město dlouho nemohlo vzpamatovati. Předměstí byla zničena, ve městě mnoho domů sbořeno, spáleno neb opuštěno a měšťané ožebračeni. Počet obyvatel zmenšily značně epidemické nemoci a emigrace, ať již z důvodů náboženských neb jiných.

Morava měla pak pokoj až do r. 1642, a také Hranice se zotavily. Toho roku však vtrhli ze Slezska na severní Moravu Švédové pod Torstensonem a s nimi dolehly na celou zem opět všechny útrapy válečné na mnoho let. Císařští utekli, jak sám Torstenson píše, nečekajíce ani jeho příchodu, přes Hranice, Valašské Meziříčí do valašských hor, kde se cítili bezpečni. Tehdejší městský písař drahotušský František Konorza, který nám zanechal cenné zprávy z této doby, píše o tom v pamětní knize drahotušské: »Letha 1642 den pamětní svatého Ducha armáda J. M. císařské utíkala před Švejdů, tak se to vojsko hnalo na Špičky do Valach i přes Drahotuše, potom nepřítel Švejda dostal se do Olomouce ten pátek před svatou Trojicí a tam zůstávajíc, škody nemalé činil, dědiny pálil a tam ostával až do lethy 1650 do dne 8. Jully, takže pokoj svatý učiněn jest.«²⁾ Torstenson táhl přímo na Olomouc, dobyl ji a zmocnil se skoro celé severní Moravy. Od původního plánu opanovati Moravu a udeřiti na Vídeň však brzy upustil a obrátil se s vojsky přes Slezsko do Saska. V Olomouci a Uničově, jako důležitých opěrných bodech, zajišťujících cestu na Brno—Vídeň, zanechal švédské posádky.

Císařská armáda se zatím sbírala u Brna a vytáhla počátkem července za Torstensonem. Vrchním jejím velitelem byl biskup olomoucký arcikníže Leopold, bratr císařův, a jemu přidělen generál

Piccolomini. Císařští od Olomouce vytáhli 19. července na Lipník, Hranice do Slezska. Téhož dne vydává generál Fernamont v Lipníku dispošice o pochodu, v Jezernicích leží generál Buchheim.³⁾ Drahotušský písař Konorza zapsal o tomto tažení do městské pamětní knihy: »Téhož roku 1643 armáda císařská táhla do Sliska proti nepříteli po třetí neděli po svaté Trojici, Leopoldus arcikníže a Piculion jeli skrze obila, škody velké vzdělali.«

Jeviště válečné přeneseno tak do Slezska a Saska, ale Morava trpěla i potom značně od Švédů i císařských. Švédská posádka olomoucká činila časté výpady a štráfy za obilím a dobytím. V tom cenné služby jim prokazovali Valaši, kteří pašovali sůl a potraviny do Olomouce.

V Hranicích a okolí ležely od listopadu 1642 do máje 1643 dva císařské regimenty, které vybíraly nesnesitelné kontribuce. Císařští vůbec nepočínali si o nic lépe než Švédí.

Torstenson, poraziv císařské, přezimoval v Sasku. V dubnu 1643, dovědév se o stísňené situaci svých posádek, vtrhl přes Čechy opět na Moravu. Nastaly zase zlé časy. Švédí v krátké době dobyli řady moravských měst. Z tábora u Tovačova píše Torstenson 3. července 1643 kancléři švédskému Oxenstjernovi, že nyní dobude ještě zbývajících měst Přerova, Lipníka, Hranic a j., aby tak zabezpečil tyl sobě i Olomouci, jež leží v nebezpečné blízkosti. Z jiného listu švédského obrísta Derflinga z 1. července se dovídáme, že Torstenson dal dislokovat Hranice právě pluku Derflingovu.⁴⁾

Švédové skutečně zmocnili se Přerova, Lipníka, Nového Jičína, Fulneka a jiných měst severovýchodní Moravy, hned však je zase opustili. Jediný Fulnek obsadili a zařadili do řetězu svých pevností. Je nesporné, že Švédí se také o Hranice pokusili. Důkazem toho jsou dělové koule, zasazené na památku bombardování města Švédy mezi okny hranické radnice, jak je tam ještě dnes vidíme. Gallaš i Scholz⁵⁾ popírají rozhodně možnost, že by města bylo tehdy Švédy dobyto. Naopak chválí statečnost měšťanů a věrnost města císaři, jež prý nikdy Švédy nebylo dobyto. V r. 1643 Švédí marně se pokoušeli o město, museli odtáhnouti s nepořízenou.

Torstenson, chtěje přiměti císařské k bitvě, opustil svůj tábor u Horních Moštěnic a táhl k Brnu. Než volán svou vládou proti Dánům, nepokusil se ani o Brno a táhl na Olomouc do Slezska a Dánska. Na Moravě, podle jeho rozkazu, jen důležité pevnosti (u nás Olomouc, Fulnek) měly býti Švédy drženy, všechna ostatní města, jež byla v rukou Švédů (v našem kraji Přerov, Lipník, Nový Jičín a j.), poručil zbavití vši možné obrany.

Po odtážení Švédů byl na Moravě skoro celý rok 1644 vyplněn snahou císařských dobýti zpět pevnosti Olomouce, obsazené již od r. 1642 Švédy. Švédské posádce nechybělo na potravinách, jež stále jim do města dodávali Valaši. Hrabě Buchheim, jenž velel císařským na Moravě, podnikl na jaře 1644 celou trestní výpravu vojenskou proti odbojným Valachům, a krutě je potrestal. Tak znemožněno zásobování Olomouce. Císařští pod velením hraběte Valdštejna pokoušeli se pak od srpna po sedm měsíců Olomouce dobýti, útoky

jejich byly však vždy odrazeny s velkými ztrátami, takže konečně od marného obléhání upustili. I tyto události drahotušský Konorza zaznamenal, neboť vojska prošla Drahotušemi. »Leta 1644 v neděli Devítník táhlo vojsko velký na Valachy i na Vsetín s kusy, protože věrni nebyli J. M. císařské, s Švejdů se spuntovali, špiže do Olomouce dodávali. Toho roku tolikéž výprava byla k Olomúci okolo svatého Martina, když šturmovali, mnoho pobito jích bylo, města nedostali, nejvyšší generál byl z Walštejna.«¹⁾ Ranění vojáci císařští od Olomouce ubytováni částečně i v Hranicích. (Dokončení.)

¹⁾ V srpnu 1623 jsou ve městě císařští pod leytenambtem Matysem Abrelem, ale už začátkem listopadu leží zde praporec lidu slezského hejtmana Zikmunda Chorovského pod leytenambtem Jirím Roberem z Nimbs.

²⁾ Konorzova Pamětní kniha drahotušská, fol. 228 B. Městský archiv v Drahotuších.

³⁾ Dr. B. Dudík, Die Schweden in Böhmen und Mähren, 1879, s. 59.

⁴⁾ Dudík, Schweden, 86.

⁵⁾ J. H. A. Gallaš, Památky města Hranic, ep. III., sv. II., 55. Rkp. z r. 1808 v archivu kláštera rajhradského. Libor Scholz, Památky města Hranic, 1864. Nedovedu si však dobře vysvětlit zprávu obhájce hradu Helfštýna hraběte Vrbny z konce července toho roku, v níž oznamuje svůj úspěšný výpad na valašský transport, vezoucí potraviny a zásoby Švédům na Olomouc, a jiný podobný transport, určený pro Hranice. (Dudík, 89). Valaši totiž pomáhali seč mohli Švédům, v nichž viděli své souvěrce.

⁶⁾ Konorza, fol. 229A.

Jos. Skutil, Brno-Museum:

Gallašovy zprávy o východomoravské zvířené z počátku minulého století.

(Dokončení.)

P e r n a c t w o r y b o ŝ r a w e.

Anas Boschas (nejasné)stica L. Domacy Kačena rozmaniteho druhu.

Anas moschata L. Turecka kačena.

Anas fera L. Diwoka kačena.

Anas Querquedula L. Čírka, mala Kačice.

Anas russicolis. L. Rusohrdla kačice.

Anas arborea L. Stromowa kachna (str. 83).

Anas Hyperboreus L.

Mergus Serator L. Rohač.

Mergus Merganser L. Rohač welky.

Fulica atra L. Wodnj kuřatko.

Ardea cinerica L. Wolawka popelawa.

Ardea stellaris L. Wolawka přesta.

D r a w y P t a c y.

Falco Aquila L. Malí orel černo sywy. Toho druhu ptacy nachazeli se zawdy w teto končine gesste onoho roku 1753—60ho. Blíž Stramberka byl gedem mladý zastřelen, kterýž se w sklade při-

rozenych wecy w. P. Wyncence Otopala faraře sstramberskeho, wycpany.

Falco Accipiter, Gestřab (str. 84).

Falco Nilvus L. Luňak.

Falco Palumbus L. Sokol.

Vultur... Kaně. Toho druhu ptak chyceni neb postřelen (byl, přeškrtnuto) to newym — byl okolo roku 1763 neb 4t. w propasti, kterýž se mi neco wetssi byti zdal než morak. Byl pak chowan w zamku na hornj altoně mage pauto s řetezem na nemž welka kaule opewnena byla. Nassi předkowe nazywali ho skalnjm orlem.

Strix Bubo L. Weyr. Sowa skalni; nachazeli se gesste na počatku nynegssiho století w propasti.

Strix Ulula L. Bywalo gich mnoho we weži stareho farnjho kostela, gakož (str. 85) y we weži kamenim kryte podlesního kostelička.

Strix Passerina L. Kulis neb Čuik, gakž zde u nas wúbec sluge.

III. Z Řadu žiwočichu genž na zemi a we wodě žigau.

A. Z p o k o l e n j ŝ a b.

Rana esculenta L. Skokan.

Rana temporaria L. zemska neb zahradni žaba; zwjřatko w zahrade welmi vžitečné.

Rana arborea L. Listna neb Stromowa žabka; krasne a vžitečne zwjřatko.

Rana Buso L. Chrastawa žaba.

NB. Blíž Slawica pozorowana byla giž po dwakrate prsska malich žab neb tech tak nazwanych Ohnjwiček (str. 86).

B. Z P o k o l e n j G e s s t e r e k.

Lacerta agilis L. Zadradnj Gessterka — Řichla gessterka. Přiteliček.

Lacerta viridis. Zelena gessterka; nachazywa se na pasekach.

Lacerta Salamandra. Černa gessterka w stare propasti.

Lacerta palustris. Wodnj gessterka.

C. Z P o k o l e n j H a d ů w.

Coluber natrix. Zdegssi had obyčegny.

Coluber Cecilia (Zřitenice). Slepeiss; welke mnoztwi obogich těchto zemoplazů na pasekach, wzlasste pak na Hadowcy.

Asiulapis had domacy.

D. Z P o k o l e n j ŝ a b t r e p n a t i c h.

Testudo orbicularis L. Okrauhla potočnj. Těchto trepnatic žab aneb ssildkotuw widiwal gsem mnoho w panske zahrade, kdežto gich bywali pansky zahradnik*) w haltyřich chowal a draho mnichum prodawal.

IV. Z Ř a d u R y b.

Gadus Leta L. Mjk; w Ludinj.

*) J. H. A. Gallaš pod čarou poznamenává: »Gmenem Makowička, muž sweho vmenj welmi zbehli genž mnoho kragin prossel, a w Konstantynopoli nēgaky čas se zdržowal.«

Murena Anguilla L. Auhoř.
Salmo Fario L. Pstruh w welicce y w Ludini nebywali tuze wzactnj.

Salmo Trutta L. Pstruh Losowi wzactnj.
Salmo Umbl. L. Ploc.
Salmo Thymallus L. Lipan.
Salmo Albula L. Bělice (str. 88).
Cyprinus Carpio L. Sage Obogího druhu. W gezerskem rybníku neywetssi a neylepssi, proda se gích mnoho do Holomauce.

Cyprinus Barbus L. Parma.
Cyprinus Tinia L. Linek.
Cyprinus Carassius L. Karas.
Cyprinus Alburnus L. Gelec.
Cyprinus Orfus L. Čerweny kapr; nachazywa se nekdy w Bečwe.
Cyprinus Rutilus L. Běliče s čerwenyma plitwami.
Cyprinus Erythrophthalmus L. Čerwenookač.
Cyprinus Jeseš. L. Běliče gezernj.
Cyprinus Gobio L. Břenek.
Gasterosteus aculeatus L. Pichaček; bywali w žlabě do panske zahrady wodu wedaucym (str. 89).

Perca fluviatilis L. Woskaun. W Bečwě pod stawem gakož y na Weličce pod stawem nachazeli se krasnj toho druhu Wokauni.

Perca Cernua L. Ričny Wokaun.
Perca Lucioperka. Pisečny Wokaun; wzactny.
Perca Alburnus. Bylí Wokaun.
Esox Lucius L. Sstika. W hustopečskem a gezerskem rybníku wybornj.

Sylurus Glanis L. Sumec. Byl chyceny w Bečwě w one hlubíně pod tau tak nazwanau skalou v Grubrowe zahrady, kteryz gakož gsem slissel weš gednoho centneře byti mel.

Cobitis Barbatula L. S. Slíž. Nachazywalo se gích welike mnoztwj w Welicce a Ludini; wěil ta rybička wzactna gest (str. 90).

Cobitis fossilis L. Strauzek.

V. Z řadu Žížal.

Z welikeho počtu techto živočichu nektere znamegssi a zname-nitegssi poznamenane.

A. Z pokolení Brauků.

Scarabaeus Stercorarius L. Howniwal.
Scarabaeus Melolantha L. Chraust; pusobi často welikau sskodu.
Scarabaeus Auratus L. Zlatychraust — Stojanek.
Lucanus Cervus L. Rohač; bywagi welcy a krasnj nalezenj.
Sylpha Vespillo L. Hrobařik.
Meloc vesicatorius L. Sspanihelska mucha nachazy se w hog-nosti (str. 91).

Elater. Kowař.

Forficula auricularis L. Sskwoř.

Gryllus Gryllotalpa L. Sstaur.

Gryllus domesticus L. Čwrček domacy.
Gryllus campestris L. Čwrček polnj.
Gryllus migratoria L. Kobylka zelena.

B. Z pokolení Moteylu.

Nachazy se welike mnoztwj rozmanitych a krasnych. Zde gen připomenauti musym, že se před stema lety hedbawne Hausenky Pa-lena Bombix Mori L. Hebawny čerw s obzlasťni pilnosti od Čeledi Swetlikowske chowal, kterežto gen rytíř Swetlik, genž od Turkuw gat a dlauho gakožto otrok w Konstantinopoli držen byl z techto wychodnjch končin po sstatnem domu se nawraceni do Hranic přin-esl a k gegich chowani mnoho marussi bylich v sweho dwora nasa-zeti nechal. Z kterychžto od neg sazenych stromuw ga gakožto chla-pec gesste sem gahody gedl (str. 92).

Moteyli gežto sem ga widel mimo zelnych a bylich zažloutlich z černými puntikami, gsau nasledugicy. Lipowy, třessnowy, mrkwo-wy, z hadiho mleka, zemčakowy, neb ta tak nazwana vmřlčí hlawa; nad pasekami w lesy krasně modrozelené, perlomatečné, a gine gesste mnohe, z nichžto by krasna zbyrka pogiti mohla.

C. Z pokolení wodnjch Pann.

Libella Virgo L. Mala wodnj Panenka we wrby při Bečwe.

Libella Puella L. W mogli zahrade.

Libella grandis L. Na rybařich a v gezerskeho rybníka. Welmi krasné toho druhu insekta wydel gsem bliž Opatowic a při welickem rybníku (str. 93).

D. Z Wosyho Pokolení.

Vespa vulgaris L. Obecny Wosa.

Vespa Crabro L. Ssrssen.

Vespa Figulus L. Toto krasne male čiperne a smele stwořeničko widel gsem w mogli zahrade a syce pod oknem mogeho pokoge mezy kwetnymi hrncami; když sobě přibytečky z hlíny spusobu malich banek pro swoge male dělalo; z nichžto gsem gednu sebral a sobe zachowal.

E. Z pokolení Wčel.

Apis mellifica L. Wčela. Počina w městě a we wsych wzlasťte na zbrassowe a w klokoči přatele nalezati. Hranicssti magi mnoho wčelinů gakož y w Drahotaussich (str. 94).

Apis Terrestris L. Čmelak; toho druhu gsau mi trogi znami; 1 černej s žlutym krauzkem; 2 s čerwenožlutym, a 3 s popelawym krauz-kem. Wssichnj tři pod zemi na gedem spusob pracuji.

F. Z pokolení Mravenců.

Formica herculanea L. Černej lesnj mrawenec.

Formica rusa L. Čerweny lesnj mrawenec.

Malich černych a čerwenych zahradnich a polnjch welmi mnoho se množi, proto že lide sobě na tom malo zalezeti nechagi aby ty škodliwe hoste ze zahrad wyplenili. Ga sem wssechnu pracy na to wynaložil, malo ale předcy prospíwal (str. 95).

G. Z pokoleni Pawaukuw.

Aranea domestica L. Domacy Pawauk.

Aranea Diedoma L. Křižowy Pawauk.

Aranea saccata L. Pitličkowy Pawauk.

H. Z pokoleni Rakuw.

Cancer Astacus L. Potočnj rak.

Kdysy nachazelo se gich gak w Bečwě tak na Weličce wzlasste pak w Ludini welike mnozstwj a syce welikech gak sskarbale, kteryžto Potok od techto žižal od starodawna giž to gmeno Krebsbach zdedil. Za nassich dnůw gest giž welky rak dost wzactny (str. 96).

VI. Z Řadu Čeruw.

A. Z pokolenj hlist.

Mimo obyčegnych strewnjch Hlist počina se giž zawdy nachazeti ta tak nazwana tkanična aneb gak zde říkawagi ssnurečna hlista (skrkawka).

Tenia vulgaris L. Ga sem byl gsem tak sstatny gednu z giste ženske osoby kteraž dlahi čas od nj trapena byla wypauditi. Byla pak ta hlysta nekolik a tředceti loktuw dlahu. Ta osoba žige gesste až dosawad a gest manželka gisteho zdegssiho chudobneho Barwolličika (Farbenanstreicher) genž Rabel sluge (str. 97).

B. Z Pokolenj Pigawyc.

Nachazegi se w zdegssich stogatych wodach dwogi totižto.

Hyrudo medicinalis L. Lekařska Pygawice, a

Hyrudo sangnisuga L. Konska pigawice kteraž pry rovně tak dobře jako ona zastati může?

C. Z Pokoleni Slimakuw.

Limax ater L. Černy slimak a

Limax agresits L. Polnj slimak kterychž rodina za nassich času, kdežto se wrabci nassanugi a wystřilugi welmi gak w poli tak y w zahradach rozmaha (str. 98).

D. Z Pokoleni Hlemyždůw.

Mia pictorum L. Malířska skořepka. Toho druhu čeruw nachazegi se welmi welike; ga sam dostal gsem nekolik kteréž 7, 8 y 9 Caulu ssiroke byli.

Helix arbustoram (sic!) L. Lesnj ssnek. Hlamegžd, obzwaštne krasne nachazegi se w Stare propasti.

Helix Pomatia L. Pokrmnj, aneb winohradsky ssnek. Neni zde syce domacy, než počal ge zde před paru lety P. Berger kupec zakladati, malo wssak z toho wžitku wzal, neb wssechny se mu wen prowrtali a w zahrade rozlezli, že potom malo ktereho nalezl (končí str. 98).

Dr. J. L. Červinka, Brno:

Pusté vsi na bývalém panství bystrickém pod Hostýnem.

Původní sídlo vrchnosti bystrické bylo na hradě Obranech, na vysokém a strmém kopci v horách za Hostýnem. Veliký a pevný hrad

Obrány byl pobořen za nepokojů husitských. Potom vystavěla sobě vrchnost pevnou tvrz, příkopem a náspem obehnanou, v Bystrici, a od té doby nepíše se panství Obránské, nýbrž Bystrické.¹⁾ R. 1373 koupil panství Obránské markrabě Jan a tehdy byly mezi příslušnými dědinami také pusté vsi už: Jestřebí (Gestrzebye), Vysoká Lhota (Wysokalhota), Stará Lhota (Antiqualhota) a Jenče (Gencze²⁾; r. 1466 prodává Smil z Landštejna Matěji ze Šternberka zboží Obránské a při něm »Wsy puste: Gestrzebie, Lhotu Wyssoku, Lhotu staru, Lhotu mladotu, Gencze, Kralow, Bezmirow³⁾. R. 1536 přikoupil Prokop z Prusinovic na Podštatě k Bystrici vsi Blažice, Libosváry a pustou ves Rácov. Jeho dcera Magda, provdaná za Burjána Žabku z Limberka, prodala společně s ním r. 1555 panství Bystrické Přemkovi z Víckova a při něm tyto pusté vsi: Mrlínek, Nová Ves, Rácov, Jenčí, Jestřebí a Lhota.⁴⁾

Jestřebí bývala jižně nynější vsi Rusavy, v těch místech, kde jest myslivna Ja s t ř a b í. Připomíná se vždy jenom jako pustá ves.

Lhota Vysoká, Lhota Stará a Lhota Mladotova vzpomínají se též jenom jako poustky, kde stávaly, dnes už těžko rozhodovati, jména jejich dávno vymizela z lidské paměti. Tam, kde se stýkají pozemky Bystrické, Loukovské a Chvalčovské, jsou pole, jimž se říká L h o t s k o, n a L h o t s k u; jistě tedy stávala tam ves Lhota, snad k r. 1555 vzpomenuť pustina, pozemky její pak rozděleny ku třem sousedním osadám.

Jenčí, ves na pramenech Bystričky, bývala pod horou Černavou tam, kde jsou podnes louky n a J a n č á c h.

Králov stával nad Lipovou a Křtomilem na Dřevohosticku, kde jsou posud polní tratě K a r l o v s k o zvané.

Bezměrov, pustá ves jenom k r. 1466 vzpomenuť zašla beze stop.

Rácov, Rácova Lhota bývala na potoku mezi Blažici a Žakovici tam, kde po ní zbyla pole i louka R á c o v s k a. R. 1398 psal se po vsi této Ondřej z Rácové Lhoty a vzal na spolek na všecko své zboží Jakoubka z Měšečné Lhoty,⁵⁾ r. 1417 držel »Racow« Kojan z Oprostovic a vzal na své zboží v Oprostovicích i v Rácově na spolek svého syna Blažka a dceru Evu i s manželem jejím Filipem, čemuž však na Rácov odporoval Ješek Mikšík z Prus, tvrdě že má právo na tu ves z daru králova.⁶⁾ R. 1437 prodal Filip z Milenova Blažkovi z Oprostovic dvůr v Oprostovicích a své zboží Rácovské.⁷⁾ R. 1447 prodali rukojmí a poručníci sirotků po Kojanovi z Oprostovic Vaňkovi z Rácova ves Rácov s altovním dvorem a Vaněk vzal na zboží to na spolek manželku svou Makdu ze Šimře,⁸⁾ z čehož však Markéta z Přerova pohoní Petra Malečka z Oprostovic, že nedodržel panského nálezu, dědictví její Rácov vložil ve dsky svému zeti Vaňkovi a r. 1460 pohoní opět z téže příčiny Vaňka z Rácova.⁹⁾ Pustou ves Rácov vložila r. 1480 Markéta z Přerova a r. 1505 zase Jan z Rácova a odtud vzpomíná se ještě k r. 1511, 1536 a 1555 jako poustka. (Dokončení.)

¹⁾ Peck, Hol. h. 155. — ²⁾ D. O. II. 307. — ³⁾ XI. 243. — ⁴⁾ Wolny, P. K. 53. — Slavík, Č. M. m. 1895, 49, 252. — ⁵⁾ D. O. VI. 74. — ⁶⁾ IX. 90, 99. — ⁷⁾ X. 329. — ⁸⁾ X. 694, 698, 700. — ⁹⁾ Páh. III. 614, 680. — IV. 322.

Redakci došlo:

Ročenka národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané. Ročník XIV. Redigoval Dr. Jan Kühndel. Prostějov 1937. Obsahuje články: Dr. J. Böhm: Staré Hradisko III., dr. Jos. Skutil: Ještě k historii Starého Hradiska, dr. A. Fietz: Rostlinné zbytky z galského oppida u Malého Hradiska, dr. Jos. Skutil: Paleolitické stanice u Myslejovic, Krumsína, Vícova, J. Kopecký: Paleolitická stanice u Vincencova na Prostějovsku, Jos. Blekta: Smilovo hradisko, Středověké figurky jezdců, dr. J. Mathon: Lutinské doklady ke studiu gotické Piety a Madony na Olomoucku, dr. Fr. Novotný: Nejstarší prostějovská matrika, dr. Jan Kühndel: Prostějovsko ve válečném památníku Karla Lotrinského a V. Janoušek: Vedení obecních kronik.

Casopis Matice Moravské. Redaktorové VI. Helfert, O. Odložilík a J. Sebánek. Roč. 61., seš. 2. V Brně 1937. Obsahuje články: Macůrek J.: České povstání r. 1618—1620 a Polsko, Fr. Trávníček: Fr. Bartoš, A. Turek: Charvatská kolonisace na Moravě. Drobnosti: F. M. Bartoš: Ze studií husitských, Jos. Volf: Poslední seznam svob. zednářů v Brně z června r. 1793.

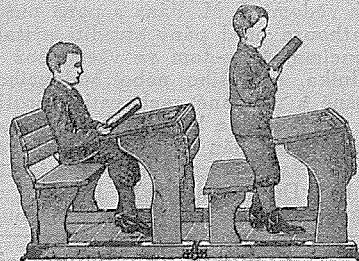
Cesko-německý čtenář a překladatel, jazykový časopis k osvětlení, rozšíření a zdokonalení se v německé řeči. Cena 4 Kč měsíčně. vydává nakladatel Gustav Förster v Jablonci n./N., tř. Dra Kittela 4.

Rok lidovýchovné práce v širším Ostravsku. Zpráva o činnosti Kulturní rady pro širší Ostravsko jako Krajského ústředí osvětových sborů v Mor. Ostravě za školní rok 1936/37. Sestavil ředitel Rudolf Tlapák. Mor. Ostrava 1937.

Státní nakladatelství, pobočka v Brně: A. Uhlík-F. Černý-V. Salzman: *Jak píšeme.* Psaní samoučením. Pomůcka pro nejmenší písaře ve škole i doma. Čkm 1599. Cena Kč 1.—. Adolf Cmíral: *Vojenské pochodové písničky pro školu.* Čkm 1413, cena Kč 2.70. Miloslav Skořepa: *Červánky.* Učebnice občanské nauky a výchovy pro obecné školy. Díl IV. Čkm 192-IV. Cena Kč 12.50. *Obrázky z přírodovědy k učebnici Jana Pastejříka Přírodověda pro obecné školy (6.—8. postupný ročník.* Čkm 1603. Cena 7 Kč. RNDr. Václav Fiala: *Podporujte školní tělovýchovu!* Knihovna rodičů, svazek 23. Cena Kč 2.—.

Školní nábytek

všech konstrukcí: dřevěné,
železné i z ocelových trubek
autogenicky svařovaných,
vyrábí odborný závod

František Talla, Přerov

Cukrovarská 3, tel. č. 182.
Vlastní vynálezy.

Prospekty zdarma.